

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Dítě jako oběť a svědek domácího násilí

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Alena PLŠKOVÁ

Vypracovala:
Tereza LEHKÁ

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Dítě jako oběť a svědek domácího násilí“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne .....

.....

Tereza Lehká

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Aleně Plškové za cenné rady, konzultace, odborné vedení, vstřícný přístup a za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

Úvod	2
1. Domácí násilí	4
1.1 Znaky a formy domácího násilí	4
1.2 Oběť domácího násilí	6
1.3 Pachatel domácího násilí	7
2. Dítě a domácí násilí	8
2.1 Syndrom CAN	9
2.2 Dítě jako oběť domácího násilí	13
2.3 Dítě jako svědek domácího násilí	22
3. Sexuální zneužívání dětí v rodině	29
3.1 Syndrom sexuálně zneužívaného dítěte	30
3.2 Syndrom dětského přizpůsobení pohlavnímu zneužití	32
3.3 Rodina a sexuální zneužívání	33
3.4 Chování a následky sexuálně zneužívaného dítěte	37
4. Empirická část	39
4.1 Stanovení cíle průzkumu a hypotéz	39
4.2 Nástroje sběru dat	40
4.3 Vlastní průzkum	40
4.4 Vyhodnocení a zpracování získaných dat	42
4.5 Ověření platnosti hypotéz	56
Závěr	57
Resumé	58
Anotace	59
Seznam použité literatury	60
Seznam příloh	62

„ Není již života tam, kde není lásky... “

Honoré de Balzac

Úvod

V současné době se z řady informačních zdrojů dozvídáme o používání násilí vůči těm nejmenším, tedy dětem.

Jednou, z asi nejsledovanějších kauz byla tzv. Kauza kuřimských dětí, kdy oba chlapci byli týráni a zneužíváni vlastní matkou a jejími blízkými. A není to bohužel ojedinělý případ.

Každý normální člověk si musí klást otázku Proč? Proč vlastní rodiče nebo rodinní příbuzní ubližují svým dětem? Co je k tomu vede? Je to vůbec zdravý člověk? Vždyť takové chování a jednání vůči dětem bylo typické pro středověk a my žijeme v 21. století...

Řada z nás si ovšem neuvědomuje, že rčení „Děti jsou naše budoucnost“ je založena na pravdě. Co může vyrůst z dítěte, které je každý den podrobováno a vystavováno neustálému psychickému a fyzickému násilí, zejména jedná-li se o dlouhodobé domácí násilí. Dítě tyto vzory chování přebírá a začíná se měnit. Z bezstarostného dítěte se najednou stává agresivně jednající jedinec, nebo naopak zakřiknuté, ostatními šikanované stvoření bez sebevědomí a sebedůvěry.

Dalším velmi závažným problémem této společnosti je domácí násilí v partnerských vztazích, kterého je dítě svědkem. Mnoho lidí žije v představě, že děti si nevšimnou násilí, panující doma mezi rodiči. Opak je však pravdou. Ve většině případů si děti s takovými situacemi nevědí rady. Cítí se bezmocné, přetížené a mají strach.

Já osobně s tímto druhem násilí nemám zkušenost, moje dětství bylo takové, jaké by mělo mít každé dítě. Krásné a bezstarostné. Bohužel ne všechny děti mají takové štěstí. Jedním z těchto dětí je osoba, ke které mám velmi blízko. Jako dítě jsem si neuvědomovala a ani nechápala situaci, ve které musela tato osoba žít. Nejen proto, jsem se rozhodla věnovat pozornost právě domácímu násilí na dětech.

Cílem mé bakalářské práce je vymežit problematiku domácího násilí na dítěti. V teoretické části se zabírám důležitými informacemi související s touto problematikou. Obecně zmiňuji znaky a formy domácího násilí, jeho možné oběti i pachatele. Podrobněji dále popisuji dítě jako oběť a svědka domácího násilí a nastiňuji možné důsledky tohoto násilí pro jeho budoucí vývoj.

V praktické části stanovuji hypotézy, cíle průzkumu a zpracovávám získaná data. V této části vyhodnocuji dotazník, jehož cílem je zjistit, co se o této problematice ví, zda děti jsou nejčastější obětí této trestné činnosti a jak by se společnost zachovala v případě výskytu domácího násilí na dětech.

1. Domácí násilí

Domácí násilí není ojedinělý akt, jde o dlouhodobé a opakované útoky na osobu. Počátky domácího násilí nacházíme ve slovní agresi, přecházející ve fyzické a psychické napadání.

Domácí násilí je označováno za latentní formu násilí, neboť se odehrává v domácnostech, za zavřenými dveřmi.

Domácím násilím rozumíme opakované, dlouhodobé a stupňující se násilí, kterého se mohou dopouštět dospělí či mladiství a to na svých blízkých (oběťmi se mohou stát manžel/manželka, druh/družka, rozvedení manžel/manželka, dítě, rodič, prarodič).

Domácí násilí je vědomá činnost, která začíná opakujícími se útoky proti lidské důstojnosti, k níž se dále mohou zařadit útoky proti zdraví a v konečné fázi mohou útoky směřovat i proti lidskému životu. V České republice je domácí násilí častou kombinací fyzického a psychického násilí.¹

1.1 Znaky a formy domácího násilí

Znaky domácího násilí

Za základní znak domácího násilí můžeme považovat násilí zaměřené na blízkou osobu. Blízkou osobou rozumíme příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec a manžel.

Soukromí jako místo činu

Na oběť je zaútočeno v místech, kde nedosahuje veřejná kontrola, kde se zpravidla nenachází svědci. Nejčastěji se děje v soukromí domu či bytu.

Opakování násilí a dlouhodobost

U domácího násilí se nejedná o jednorázový a ojedinělý incident, ale naopak má svoji historii a dochází k němu opakovaně. Nebezpečnost domácího násilí spočívá v jeho dlouhodobosti a opakovanosti.

---

¹ Dufková, Ivana., Zlámal, Jiří. Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí. SPŠMV Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku...Praha, 2005, s. 6

Vzrůstající intenzita násilí

Domácí násilí začíná útoky proti lidské důstojnosti, pokračuje útoky proti zdraví a dosahuje až k útokům proti lidskému životu. S rozvíjejícím se domácím násilím se fáze klidu zmenšuje a dochází k častějším fázím agrese.

Uplatnění moci a kontroly

Role mezi obětí a pachatelem se nemění, zůstává stejná. Pachatel uplatňuje kontrolu nad životem oběti a to jak v oblasti sociální tak ekonomické. Tato kontrola je uplatňována nad každodenním životem oběti.

Vzájemná blízkost a provázanost oběti a pachatele

Oběť i pachatel jsou vzájemně blízké a důvěrné osoby. K domácímu násilí dochází tam, kde není možný přístup veřejnosti. Nejčastěji se děje ve společně obývaném bytě či domě.

Složité, ambivalentní postoj oběti k pachateli

Oběť domácího násilí má k pachateli jiný postoj, než by měla, kdyby byla poškozena cizím pachatelem. Oběť doufá v pokračující vztah bez násilí. Oběti mohou hledat pomoc, ale vzápětí svůj postoj změní. Důvodem může být víra v polepšení pachatele, zastrasování ze strany pachatele či ekonomická nejistota.²

Formy domácího násilí

Mezi nejčastější formu domácího násilí patří kombinace psychického a fyzického násilí.

Psychické násilí

Psychické násilí zahrnuje urážení, ponižování, izolaci, zastrasování, šikanu, vzbuzování strachu, zákazy, vydírání, užívání moci.

---

² Dufková, Ivana., Zlámal, Jiří. Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí. SPŠMV Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku...Praha, 2005, s. 7

Fyzické násilí

Často jde o facky, jež přecházejí k bití, které eskaluje a může vést k pokusu o vraždu, či přímo vraždu. Formy fyzického násilí mohou být různé, jako např. o kopání, bití, tahání za vlasy, pálení, škrcení, svazování. Popisované formy násilí vedou ke zraněním, jako jsou podlitiny, tržné rány, modřiny, zlomeniny či řezné rány.

Sexuální násilí

Pod tento pojem bývá zařazeno např. znásilnění (vaginální, anální i orální), sexuální praktiky proti vůli, nucení sledovat pornografii, penetrace různými předměty.

Sociální násilí

Zde je typická izolace, které pachatel využívá k udržení kontroly a moci nad obětí. Oběti je zakazováno stýkat se se svými přáteli, blízkou rodinou, oběti jsou zamykány, mají zákazy opuštění domu, je jim zakazováno používat mobilní telefony nebo jsou izolovány i od tohoto druhu komunikace.

Ekonomické násilí

Ekonomické násilí zahrnuje omezení přístupu k finančním prostředkům, absolutní kontrola nad příjmy a výdaji oběti, zatajování ekonomické situace pachatele, vymezení určité finanční částky oběti, která vše musí vyúčtovat, odůvodnit nákup.³

1.2 Obět' domácího násilí

Obětí domácího násilí se mohou stát:

- děti
- manžel, manželka, druh, družka
- senioři, kteří bydlí ve společném bytě nebo domě se svými dětmi, vnoučaty či s jinými mladšími osobami
- osoby zdravotně postižené, které jsou odkázané na pomoc blízkých osob⁴

V největší míře dochází k domácímu násilí v partnerských vztazích vůči ženám.

---

³ Dufková, Ivana., Zlámal, Jiří. Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí. SPŠMV Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku...Praha, 2005, s. 8

⁴ Dufková, Ivana., Zlámal, Jiří. Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí. SPŠMV Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku...Praha, 2005, s. 50-51

Domácím násilím jsou postihnuty všechny kategorie osob bez ohledu na věk, náboženství, vzdělání či příslušnost k etniku.

1.3 Pachatel domácího násilí

Pachatelem domácího násilí může být prakticky kdokoliv, kdo sdílí společnou domácnost. Typická pro pachatele je tzv. „dvojitá tvář“, kdy navenek se k oběti chová mile, pozorně, je k oběti sympatický, ale v soukromí se změní v násilného a bezohledného člověka. Tento vzorec chování je částečně či úplně převzat z dětství. Pachatel jako dítě mohl vyzorovat násilné jednání, kterého se dopouštěl otec vůči matce, dětem, prarodiči či naopak. Nebo jako dítěti se mu nedostávalo dostatek lásky či citových podnětů a byl sám rodiči týrán.

Medersovo dělení pachatelů domácího násilí:

1) Majetnický, žárlivý pachatel domácího násilí

- je (patologicky) žárlivý, netoleruje odloučení od oběti
- iracionální obviňování oběti, naprostá kontrola a dohled nad obětí
- zavražďování, vyhrožování po odchodu oběti

2) Sadistický pachatel domácího násilí

- potěšení z krutých forem násilí blízké k mučení
- moc a msta pachatele, touha po odplatě
- násilí pachatele končí vážnými poraněními, útoky jsou často nepředvídatelné
- okolím je považován za solidního člověka, obvykle nemá záznam v policejní databázi

3) Extrémně nebezpečný pachatel domácího násilí

- extrémně vysoká predispozice k násilnému chování
- neustále musí prosazovat své názory a zájmy
- je extrémně útočný, především v kontaktu s autoritami
- je krutý, pokud mu oběť odporuje či se brání⁵

---

⁵ Vargová, Branislava., Vavroňová, Marie. Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí... ROSA, 2006, s. 10-11

2. Dítě a domácí násilí

„Skutečnou velikostí je umění ovládnout sám sebe“.

Daniel Defoe

Ve většině případů se dítě narodí a vyrůstá ve funkční a úplné rodině. Ne však každá rodina své dítě miluje, poskytuje mu lásku, pocit bezpečí a jistoty. Fungující rodina je velmi důležitá a má zásadní význam pro správný psychický i fyzický vývoj dítěte. Naopak dítě vyrůstající bez rodičovské lásky může trpět duševními poruchami, poruchami chování nebo závislostí na návykových látkách. Citově zanedbávané děti mají sklony k asociálnímu a anetickému chování v dospívání, jež bývá spojováno s trestnou činností v dospělosti.

Existují rodiny, kde je dítě prakticky denně vystaveno ponižování, bití či dokonce sexuálnímu zneužívání. Jedná se o latentní formy násilí, neboť toto násilí probíhá doma za zavřenými dveřmi. Naopak na veřejnosti si rodiče „hrají“ na hodné a milující rodiče. Někdy je obtížné v našem okolí určit, zda dítě může být obětí domácího násilí. Když slyšíme za zavřenými dveřmi dítě plakat a křičet, projdeme bez povšimnutí, protože se můžeme domnívat, že dítě nejspíš něco provedlo. Pokud by však cizího člověka (soused) napadlo, že by se mohlo jednat o domácí násilí, je toho názoru, že je lepší o těchto věcech nevědět „koneckonců člověk nikdy neví, jak to vlastně je“.

Okolí zůstává k této problematické věci méně lhostejné, neboť si nejsou zcela jisti, zda si dítě opravdu trest zaslouží či nikoliv. Poznává však cizí člověk, kdy se jedná o oprávněné potrestání, které si dítě zasloužilo nebo už přesahuje výchovné hranice?

Zdaleka těžší pro okolí, je rozpoznat psychické týrání dítěte od fyzického, kdy nejsou zjevná poranění typu modřin, řezných ran. Viditelné jsou však změny v psychice dítěte (uzavřenost, zamlklost, bojácnost, zhoršení známek ve škole, stranění se kolektivu), kdy změny v chování mohou rozpoznat ti, kdo jsou s dítětem v každodenním kontaktu, především příbuzní dítěte, učitelé a spolužáci.

Vědomé ubližování dítěti a to jak fyzické či psychické je bohužel selhání mravního zákona v nás.

2.1 Syndrom CAN

V padesátých letech 20. století se lékaři začali cíleně zabývat problematikou týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, jež celkově nazývali *n e ú r a z o v á p o r a n ě n í*.

V roce 1962 byl popsán tzv. syndrom bitého dítěte (Battered Child Syndrome).

V pozdějších letech se vžil pojem **syndrom CAN** (Child Abuse and Neglect).⁶

„**Syndrom CAN** je definován jako **poškození fyzického, psychického i sociálního stavu a vývoje dítěte**, které vzniká v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné. Příznaky CAN vznikají následkem aktivního ubližování nebo nedostatečné péče. Dospělý agresor zde zneužívá fyzické síly či psychické nadřazenosti a moci nad komplementárně podřízeným a závislým dítětem.“⁷

Jednání výše uvedené, může být povahy vědomé nebo nevědomé a jeho následkem dochází k poškození zdraví i zdravého vývoje dítěte.

V roce 1992 vypracoval zdravotní výbor Rady Evropy definici syndromu CAN:

Tělesné týrání komise Rady Evropy definuje jako tělesné ublížení dítěte, nezabránění úmyslnému ublížení dítěti, úmyslné otrávení či udušení dítěte, a to tam, kde je důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno úmyslně, anebo že mu nebylo zabráněno.

Citové týrání je dle komise Rady Evropy charakterizováno jako jednání, jehož důsledkem je závažný negativní dopad na citový vývoj dítěte.

Pohlavní zneužívání je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu či činnosti. Zahrnuje pohlavní dotýkání, styk, vykořisťování kýmkoliv, kdo dítě zneužívá. Kýmkoliv se rozumí rodič, příbuzný rodiny, rodinný přítel či cizí osoba.

Zanedbávání dítěte znamená neposkytování dítěti dostatečné péče, jež má za následek vážnou újmu na vývoji dítěte či může ohrožovat samotné dítě.⁸

---

⁶ <http://www.icm.cz/syndrom-can-charakteristika>

⁷ <http://www.icm.cz/syndrom-can-charakteristika>

⁸ Gjuričová, Šárka., a kol. Podoby násilí v rodině...Praha: Vyšehrad, 2000, s. 16-17

Základní formy syndromu CAN

Aktivní tělesné týrání, zneužívání a zanedbávání

Dítě, které je vystaveno aktivnímu fyzickému týrání, často chodí s modřinami, otoky, má časté zlomeniny, odřeniny, popáleniny, řezné, tržné rány, vytrhané vlasy či podlitiny.

Dále tato forma týrání zahrnuje kopání dítěte, údery pěstí, vědomé opaření horkou vodou, odmrštění dítěte, škracení a silné třesení především s malým dítětem. V nejhorším případě dítě zaplatí daní nejcennější, a to životem.

Pasivní tělesné týrání, zneužívání a zanedbávání

Mezi projevy pasivního fyzického týrání řadíme špatnou hygienu, podvýživu, přepracovanost dítěte či nedostatky v ošacení. „Jde o úmyslné, ale také neúmyslné nepečování o dítě, jedná se také o opomenutí v péči o dítě či nepochopení rodičovské role.“⁹

Aktivní duševní a citové týrání, zneužívání a zanedbávání

Jedná se zejména o slovní urážky, zesměšňování, pohrdání, citové vydírání, permanentní porovnání s úspěšnějším sourozencem, šikanu, vyhrožování tresty, násilná izolace, požadování nereálných výkonů (např. ve sportu, hudbě, škole), bezdůvodné zákazy navštěvování kamarádů a oblíbených zájmových činností.

Pasivní duševní a citové týrání, zneužívání a zanedbávání

Je charakterizováno jako zanedbávání základních duševních a citových potřeb dítěte, tzn. rodiče, vychovatelé či jiné osoby vychovávající dítě, mu neposkytují pocit bezpečí, dostatek lásky či porozumění. Emocionálně zneužívané děti mohou projevovat známky fyzického, mentálního nebo emocionálního opoždění ve vývoji.

Aktivní sexuální zneužívání

Aktivní sexuální zneužívání zahrnuje pohlavní zneužívání (orální, anální, vaginální zneužívání), sexuální hry, ohmatávání v oblasti erotogenních zón, znásilnění, incest i nucení dítěte manipulovat pohlavními orgány, svými nebo zneuživatele.

---

⁹ http://www.zachranny-kruh.cz/kriminalita/fyzicke_tyran.html

Pasivní sexuální zneužívání

Tato forma se projevuje exhibicí, nucením sledovat videa, fotografie s pornografickou tematikou, audiopornografie, zapojení dětí do sexuálních aktivit dospělých, obnažování, masturbace před dítětem, přinucení dítě sledovat soulož. ¹⁰

Zvláštní formy syndromu CAN

Systémové týrání (druhotné zneužívání a ponižování)

Jde o takové týrání, kdy je dítě tímto systémem péče poškozováno a přitom by mu měl být ku prospěchu. „Zvlášť závažné jsou takové systémy, které řeší problém dítěte a jeho rodiny automaticky odebráním z rodiny, aniž by jí byla nejdříve poskytnuta potřebná podpora a pomoc. Dále sem patří nedostatečná péče o děti v problémových a dysfunkčních rodinách nebo špatná či nedostatečná péče v denních zařízeních, ve školách apod. Pro opuštěné nebo z rodiny odebrané děti je systémové zneužívání typické.“¹¹

Systémové týrání bývá také označováno jako druhotné ubližování či sekundární viktimizace. To znamená, že po prvním traumatu dítěte přichází druhotné týrání a to právě těmi, jež by měli dítě chránit, předejít dalším škodám a ty prvotní se snažit odstranit. Důležité je umět dítěti naslouchat, respektovat názor dítěte, co si přeje a jak vidí věci kolem sebe. Nutností je chránit právo dítěte.

Příklady systémového týrání:

- dítěti jsou upřena práva na informace
- dítěti je upřeno právo být slyšeno
- dítě je neprávem odděleno od rodičů
- traumata způsobená dítěti necitlivými lékařskými prohlídkami
- odepření rodičovský práv na informovanost, přestože je to pro dobro dítěte

---

¹⁰ Dunovský, Jiří, a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě...Praha: Grada Publishing, 1995, s. 19

¹¹ Dunovský, Jiří, a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě...Praha: Grada Publishing, 1995, s. 97

Organizované zneužívání dětí

„Je velmi dobře organizovanou formou sexuálního zneužívání dětí, která přesahuje hranice města, země či kontinentu. Jde o každé sexuální zneužití, které bylo způsobeno více než jednou osobou.“¹² Jedná se o dětskou prostituci, dětskou pornografii, sexuální turistiku.

Rituální zneužívání

„Rituální zneužívání dětí je takové zacházení s dětmi, které se uskutečňuje v souvislosti s nějakými symboly, které mají náboženskou, magickou či nadpřirozenou charakteristiku a jsou součástí nějakého organizovaného společenství.“¹³

Sexuální turismus

„V praxi znamená, že cizinci přijíždějí do cizí země již se záměrem vyhledat dítě k tomu, aby se jím sexuálně uspokojili.“¹⁴

Münchhausenův syndrom by proxy (v zastoupení)

„V souvislosti s rozvojem poznání syndromu CAN se ukázalo, že existují případy, kdy rodiče vedle úmyslných otrav různými léky si vymýšlejí u dětí nejrůznější příznaky a onemocnění, případně je „vyrábějí“, tj. uměle připravují tak, aby dítě pro ně bylo vyšetřováno a také léčeno“¹⁵

Rodiči vymyšlené, či zveličované příznaky vedou k tomu, že dítě mnohdy prožívá strastiplná vyšetření, jež neodpovídají objektivní skutečnosti.

Tyto problémy může dospělý, např. rodič přenést na dítě. Dospělá osoba má pak v takovém případě nějaké výhody (pobírání sociálních dávek a příspěvků,...)¹⁶

---

¹² http://www.zachranny-kruh.cz/kriminalita/zvladni_formy_tyranu_a_zanedbavani.html

¹³ Dunovský, Jiří, a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada Publishing, 1995, s. 101

¹⁴ Dunovský, Jiří, a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada Publishing, 1995, s. 102

¹⁵ Dunovský, Jiří, a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada Publishing, 1995, s. 51

¹⁶ Dunovský, Jiří, a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě... Praha: Grada Publishing, 1995, s. 97-102

2.2 Dítě jako oběť domácího násilí

Dítě jako oběť fyzického násilí

Zdravotní komise Rady Evropy definuje tělesné týrání následovně:

„Tělesné týrání je tělesné ublížení dítěte anebo jeho nezabránění, popřípadě nezabránění utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo že mu vědomě nebylo zabráněno.“¹⁷

Fyzické týrání aktivní povahy

Postoj k tělesným trestům se lišil a liší nejen v závislosti na historickém vývoji (tvrdá výchova a vraždy postižených dětí v antické Spartě), ale i na kultuře. V České republice (stejně jako v mnoha evropských, afrických i asijských zemích) jsou tělesné tresty považovány za adekvátní výchovný prostředek. Oproti tomu ve skandinávských zemích, Rakousku, Německu jsou tělesné tresty formálně zakázány a morálně odsuzovány.¹⁸

Občas každý z nás bývá svědkem situace, kdy rodič trestá (i nepřiměřeně) verbálně i fyzicky své dítě. Na veřejnosti můžeme vidět, jak rodič napomene svého potomka, který když neuposlechne, tak mu uštědří pohlavek nebo hrubě bouchne do zad.

Děti byly oběťmi fyzického násilí od nepaměti. Dlouhá staletí byly děti považovány za majetek dospělých, kteří mohli s dětmi zacházet podle svého uvážení.

Už ve starém Egyptě lékaři vyslovili hypotézu, že některé děti byly vystavovány nepřiměřeným tělesným trestům či napadání ze strany dospělých. V Evropě byla tato skutečnost vyslovena v 19. století patology, především Francouzem Ambroisem Tardieu. V roce 1961 Henry Kempem zavedl pojem „battered child“ (bité dítě), který byl zahrnut a sjednocen se syndromem CAN.¹⁹

---

¹⁷ Pöthe, Peter. Dítě v ohrožení. 2. vyd. Praha: G plus G, 1999, s. 35

¹⁸ <http://www.icm.cz/fyzicke-tyrani-zneuzivani-a-zanedbavani-charakteristika>

¹⁹ Pöthe, Peter. Dítě v ohrožení...Praha: G plus G, 1999, s. 34

Znaky a příznaky fyzického týrání

- popáleniny nevysvětlitelného původu
- fiktivní zdůvodnění poranění dítětem
- strach ze styku rodičů, obava jít domů
- lysiny
- pohmožděniny, které mohou být následkem kousání, bití, kopání
- časté škrábance, modřiny, opakované zlomeniny
- permanentní útěky od rodičů
- sklon k sebepoškozování
- strach odhalovat končetiny, odhalovat tělo v teplých dnech, neochota vysvlékat se při hodině tělesné výchovy²⁰

Některé změny v chování:

- útěky z domova, záškoláctví
- zhoršení školního prospěchu
- sociální izolace, zvýšená úzkost dítěte
- snížené sebehodnocení dítěte
- sklony k sebepoškozování
- enuréza (pomočování), enkopréza (neudržení stolice)²¹

Nejrozšířenější formy fyzického týrání

- nepřiměřené bití rukou či nástroji (vařečka, řemen, vodítko na psa, hadice, ramínko...)
- kopání do dítěte, údery pěstí (dochází k poranění vnitřních orgánů)
- popáleniny (např. cigaretou, kulmou, posazení dítěte na kamna, varnou desku), opaření horkou vodou, popáleniny vzniklé třením dítěte např. vlečením dítěte po koberci
- kousání, řezání
- kroucení, svazování končetin
- bodné, sečné rány (nůžkami, nožem)
- vytrhávání vlasů
- odhození dítěte, jeho škrcení, dušení

---

²⁰ Elliottová, Michele. Jak ochránit své dítě...Praha: Portál, 1995, s. 61 - 62

²¹ <http://www.icm.cz/fyzicke-tyrani-zneuzivani-a-zanedbabani-charakteristika>

- silné třesení, zejména s malým dítětem
- zavíráním dítěte do temných místností (sklep,...)
- podávání dítěti alkohol a drogy²²

Většina dospělých, především tedy rodiče, mají s fyzickými tresty vědomě či nevědomě spojené to, že způsobená bolest se v mozku dítěte propojí s činností, která se nedělá, není mravně správná a tedy činnost, kterou si rodič nepřeje, aby dítě dělalo.

Jsou však situace, kdy fyzický trest nepřinese kýžené ovoce. Pak může docházet k situacím, kdy rodiče buď začnou hledat nová řešení (promluvit si s dítětem, vysvětlit proč se tak nelze chovat, zajde do poradny) nebo přitvrdí s fyzickými tresty, které mohou vést k poškození zdraví dítěte či dokonce k útokům proti lidskému životu.

Některé nejrozšířenější fyzické tresty v České republice:

- facky, pohlavky, výprask rukou či předmětem
- bouchnutí do zad
- tahání za vlasy, jejich vytrhávání
- údery do hlavy
- kroucení ušním boltcem
- klečení, kliky, dřepy
- pevný stisk týlu, nadloktí
- škrcení
- kopnutí do dítěte, kroucení ruky
- stoj na hanbě v předpažení²³

Tělesné týrání pasivního charakteru (zanedbávání)

V případech tělesného týrání mluvíme také o nedostatečném uspokojování těch nejdůležitějších tělesných potřeb dětí, jež navazují na psychické a sociální potřeby. Výsledkem takového jednání bývá neprospívání dítěte, zanedbání a nedostatečné rozvinutí jeho schopností a to ve všech oblastech života.

Pasivní fyzické týrání bývá charakterizováno jako úmyslné nebo neúmyslné nepečování o dítě, opomenutí v péči či nepochopení rodičovské role. Jedná se o nedostatečné

²²<http://www.pinos.cz/text09.html>

²³ <http://www.icm.cz/fyzicke-tyrani-zneuzivani-a-zanedbabani-charakteristika>

uspokojení základních sociálních a psychických potřeb dítěte. Rozvoj dítěte je zaostáván v mnoha oblastech života, důsledkem toho je pak zpustnutí dítěte, v nejhorším případě jeho smrt.²⁴

Stejně tak jako aktivní fyzické týrání, má zanedbávání fyzické povahy negativní vliv na vývoj dítěte.

Je mnoho příznaků, jak rozpoznat fyzické zanedbávání. Příznaky tělesného zanedbávání se mohou vyskytnout v každé rodině. To však neznamená, že už v dané rodině je dítě vystaveno pasivnímu fyzickému týrání. O zanedbávání hovoříme tehdy, pokud se příznaků vyskytuje více a v delším časovém úseku.

Některé příznaky tělesného zanedbávání

- nedostatečná osobní hygiena
- poruchy příjmu potravy, dítě má trvale hlad
- podávání jednostranné výživy po nepřiměřeně dlouhou dobu
- nevhodné oblečení (příliš velké nebo malé oblečení pro dítě)
- zdravotně závadné podmínky v domácnosti (odpadky, exkrementy, šváby,...)
- nedostatek potřebné lékařské péče
- nedostatečné sociální dovednosti, poruchy řeči
- ponechání dítěte venku, na ulici v nevhodnou dobu
- permanentní přebírání starosti, péče za své sourozence²⁵

Formy tělesného zanedbávání:

- **Porucha v prospívání dítěte neorganického původu**

Tato porucha se zpravidla vyskytuje ve velmi chudých rodinách. Jedná se o to, že dítěti není podáváno dostatečné množství stravy nebo jde o stravu s nízkou nutriční hodnotou. Následkem toho je podvýživa dítěte a hypovitaminóza (chybění vitamínů především skupiny B, C, D). Výsledkem může být těžká atrofie (zmenšení normálně vyvinutého orgánu – zastavení růstu dítěte) nebo dystrofie (porucha výživy orgánu).

---

²⁴ <http://www.kreativne.com/tyrane-deti/cz/projevy.php>

²⁵ <http://www.icm.cz/fyzicke-tyrani-zneuzivani-a-zanedbabani-charakteristika>

- **Nedostatek zdravotní péče**

Nedostatek zdravotní péče se vyznačuje odmítáním (vědomě i nevědomě) preventivní a léčebné péče. Řadíme sem i případy, kdy dospělá osoba (rodič) dítěti způsobí bolest, určitou újmu a bojí se následků, které by mohly přijít v případě jeho lékařského ošetření. Nevědomky může rodič odmítat zdravotní péči, pokud zlehčuje či nepochopí, neporozumí vážnosti zdravotního stavu dítěte.

- **Nedostatky ve výchově a vzdělání**

„Jedno z významných práv dítěte je právo na vzdělání. Nedostatky se projevují v nerozvinutí mentální kapacity dítěte a to nedostatečnou motivací a učením. Vzdělanostní úroveň dítěte pak neodpovídá jeho možnostem. Jednou z nejvážnějších poruch je negramotnost dítěte.“²⁶

Ve výchově se nedostatky projevují zanedbaností dítěte v širším pojetí. Ze strany rodičů je nedostatek podnětů pro potřebný vývoj dítěte, který vede k jeho zaostávání. Dítě nezná sociální normy, pravidla, nemá žádné návyky. Vychovává se samo.

- **Nedostatek přístřeší, ošacení a ochrany**

Nezabezpečení optimálních životních podmínek a střechy nad hlavou ohrožuje život a zdraví dítěte. Děti postižené touto formou pasivního fyzického týrání mohou bezprostředně trpět chudobou svých rodičů nebo se může jednat o děti bez domova, které o něj přišly z příčin objektivních (přírodní katastrofa, válka, emigrace, úmrtí) nebo subjektivních (útěk, izolace).

- **Vykořisťování dětí**

Děti, jsou rodiči nuceni k žebrání na ulici nebo jsou využívány jako levná pracovní síla (dětské práce).²⁷

---

²⁶ <http://www.moje-rodiny.cz/deti/tyrani-deti>

²⁷ <http://www.kreativne.com/tyrane-deti/cz/projevy.php>

Dítě jako oběť psychického násilí

Stopy na dítěti po psychickém násilí nejsou navenek znatelné. Žádné modřiny, podlitiny či jizvy. Jsou však o to vážnější. Stopy po tělesném ublížení se často zahojí, po psychickém týrání přetrvávají dlouho. Bolest duše dítěte je nezměřitelná. Jen prožitek z dětství dospělé osoby může pochopit, jak se dítě cítí, co prožívá.

Psychické týrání nezanechává jasně rozpoznatelné stopy. Co je však prokazatelné jsou změny v psychice dítěte, změny jeho osobnosti, depresivní a úzkostné poruchy, které mohou být právě následkem ubližování v rodině. Psychické týrání neznamená jen ponižování dítěte, nadávky, zesměšňování, opovrhování, ale i nízký zájem, nezájem, nevšímavost dospělé osoby (rodiče). Děti trpící touto formou násilí jsou děti bez lásky, děti zoufalé, tiše čekající na zájem dospělého, na pohlázení nebo pochvalu.

V České republice je psychické týrání často spojováno v souvislosti s rozvodovými spory. Rodiče se navzájem nenávidí, popuzují dítě proti druhému rodiči, které pak kolísá mezi dvěma stranami. Potomek bývá zatahován do konfliktů mezi rodiči, je zneužíván jako svědek („To on mě napadl, syn ho viděl.“) či je mu zakazován kontakt s rodičem. Dítě je neustále vystaveno tomu, jak rodiče na sebe „hází špínu“, navzájem před ním ovlivňují své rodičovské a lidské kvality. Spor přerůstá do soutěžení, kdo je pro dítě lepším rodičem. Dítě je vystaveno dlouhodobé a nepřiměřené zátěži.

Pro mnoho rodičů je důležitá také kariéra. Rodiče jsou plně pracovní vyčerpáni a na dítě jim tolik času nezbyvá. To se pak snaží vykompenzovat vyšším kapesným, kupováním dítěti vše na co si vzpomene, a tak dochází k tomu, že si rodiče nepřipouští, že by jejich dítě mohlo jakkoliv strádat. Ano, takové děti mají opravdu vše, ale jen po materiální stránce. Na duchovní stránku rodiče zapomínají.

Psychické týrání může vyústit i k pokusu o sebevraždu. Sebevražedné jednání je vyjádřením touhy ukončit utrpení dítěte, které zahrnuje dlouhodobou duševní a osobní krizi. Dítě zpravidla vysílá určité podněty, které se nacházejí v jeho chování. Výjimkou pokusu sebevražedného jednání nejsou dopisy na rozloučenou, chování, které vede k úmyslnému zranění nebo pořezání si zápěstí či jiných částí těla. Každý pokus

o sebevraždu dítěte je voláním o pomoc, voláním o zájem a ochotu dospělých přispěchat dítěti na pomoc.

„Psychické týrání, zneužívání a zanedbávání představuje jednu z diagnostických kategorií CAN. Zdravotní komisí Rady Evropy byla v roce 1992 popsána jako takové chování vůči dítěti, které má negativní dopad na citový vývoj dítěte, vývoj jeho chování, osobnosti a sebehodnocení či negativně ovlivňuje rozvoj mezilidských vztahů v životě dítěte. To může mít podobu ponižování, nadávání, ignorování, zesměšňování, nerespektování soukromí, odepírání pochvaly či ocenění, nepřiměřené vychvalování cizích dětí apod.“²⁸

Psychické týrání může být aktivní i pasivní povahy. Mezi **aktivní psychické týrání** můžeme řadit soustavné ponižování, srážení sebeúcty, výhrůžky, zastrašování, obviňování, vulgární nadávky, ale i nároky nepřiměřené věku a schopnostem dítěte.

Pasivní psychické týrání se vyznačuje ignorancí ze strany rodičů, nevšímavostí, nezájemem o dítě, rodič s dítětem nemluví, nerespektuje jeho přání, názory, dítěti se nedostává láska, porozumění. V jiném případě je dítě svědkem hádek a násilí mezi rodiči či jinými členy rodiny.

Nejčastější formy psychického týrání dítěte:

- časté nadávky, ponižování, zesměšňování, pohrdání
- vyhrožování, úmyslné vyvolávání strachu
- přetěžování dítěte domácími pracemi
- násilná sociální izolace
- požadování nereálných výkonů
- odmítání, zavrhování dítěte
- odpírání pochvaly, ocenění
- permanentní srovnávání s úspěšnějším sourozencem
- nedostatek lásky nebo její úplná absence
- dítěti je dáváno najevo, že je nežádoucí, nechtěné
- rodič nereaguje na projevy dítěte, jeho přání
- rodiče dítě zesměšňují, ponižují, vyhrožují zabitím, opuštěním²⁹

---

²⁸ <http://www.icm.cz/pschicke-tyrani-zneuzivani-a-zanedbavani-charakteristika>

²⁹ <http://www.icm.cz/formy-a-ansledky-psychickeho-tyrani-zneuzivani-a-zanedbavani>

Důsledky domácího násilí na dítě

Děti, které se staly oběťmi nebo svědky domácího násilí, jsou násilím zasaženy a to přímo nebo nepřímo. Prožité násilí zanechává hluboké jizvy jak v tělesném tak duševním životě dítěte. Lidé, kteří byli v dětství týráni nebo zanedbáváni, mohou mít tendenci chovat se ke svým dětem (popř. k partnerovi) tak, jak se rodiče chovali k nim. Neuvědomují si však, že ke svým dětem se tak chovat nemusí a ani nesmí. Rodiče, kteří v dětství takovou zkušenost zažili, nejsou schopni svým dětem vytvořit optimální citové zázemí. Je to z toho důvodu, že ho sami nepoznali a tudíž nevědí, jak takové citové zázemí má vypadat.

Jiní se snaží podvědomě hledat životního partnera, který by jim lásku, ochranu a pocity bezpečí, které v rodině nepoznali, vynahradil. Ovšem ne vždy je takové hledání úspěšné. Není výjimkou, když si dospělý, který byl v dětství obětí domácího násilí, najde partnera, který je podobný (z hlediska povahy) zneužívateli (rodiči) oběti.

Transgenerační přenos násilí

„Obecně je transgenerační přenos definován jako proces, následkem kterého se vědomě nebo neúmyslně přenáší vzorce chování do další generace. A právě „optika“ syndromu CAN nám objasňuje jak blízká je někdy hranice mezi tím, stát se obětí a stát se pachatelem.“³⁰

Mezi vazbou rodiče s jeho vlastním rodičem a mezi vazbou rodiče a jeho dítěte panuje zpravidla shoda. Tzn., že jak se rodič chová ke svému dítěti a vychovává ho, tak byl zpravidla vychováván svým vlastním rodičem.

„Mnohé z dříve týraných dětí se mohou stát i velmi dobrými rodiči, zejména pokud se jim podaří v pozdějších letech (především v pubertě a adolescenci) navázat kvalitní sociální vztahy a prožít silné pozitivní sociálně-korektivní zkušenosti.“³¹

Charakter vazby mezi rodičem a dítětem, může být v průběhu dětství a dospělosti ovlivněn.

---

³⁰ <http://www.cupcz.estranky.cz/clanky/bulletin-aktuality/aktuality-zari-2009>

³¹ <http://www.cupcz.estranky.cz/clanky/bulletin-aktuality/aktuality-zari-2009>

Faktory, které ovlivňují to, aby se dítě, které bylo v dětství týráno, nestalo pachatelem domácího násilí na svých potomcích:

- lepší aktuální sociální podpora
- pozitivní vztah k významnému dospělému v dětství nebo zkušenost psychoterapie
- schopnost poskytnout ucelený obraz o traumatické události s hněvem a odpovědností nasměrovaných proti násilníkovi³²

Mezi některé důsledky domácího násilí patří:

- zaostávání ve vývoji a rozvoji u dětí do 3 let
- agresivní chování dětí
- strach a přehnaná poslušnost
- problémy s autoritami
- problémy rozpoznat, které chování je správné a které nikoliv
- zvýšená rizika sebevražd, sebeubližování
- zvýšená rizika užívání drog, alkoholu
- přenos násilí na další generaci³³
- chudá slovní zásoba
- citová plochost, nedůvěřivost
- nápadná pasivita nebo agresivní chování
- neustálá obava z potrestání
- nízké sebevědomí, sebeobviňování
- impulzivita, afektivní výbuchy
- vyjadřování obav, že je nikdo nemá rád
- neurotické projevy (kousání nehtů, kroucení či vytrhávání vlasů, ...)
- hysterické reakce na bolest nebo naopak dítě se chová, jakoby bolest vůbec necítilo)
- vznik závislostí (na drogách), poruchy příjmu potravy, deprese,
- nedůvěra k dospělým lidem, kteří se s nimi chtějí spřátelit nebo přílišné lpění na těchto lidech
- neschopnost navazovat a udržovat přátelské i partnerské vztahy
- celkově povrchní vztahy k lidem, nedostatek empatie, egocentrismus³⁴

---

³² <http://www.pinos.cz/text09.html>

³³ http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/obeti%20dopad.htm

³⁴ <http://www.icm.cz/formy-a-nasledky-psychickeho-tyrani-zneužívání-a-zanedbávání>

2.3 Dítě jako svědek domácího násilí

„ Jednou, když mě manžel zase zbil a já pak seděla na gauči a plakala, přišla za mnou do pokoje naše dcera a zeptala se mě: „Tatínek už ti to zas udělal, vid’?“ Snažila se mě alespoň trošku utěšit. Až několik dní poté jsem si uvědomila, v jakém prostředí vlastně musí mé děti vyrůstat. A když se ke mně jejich otec chová jako k té poslední, mohou mít ke mně mé vlastní děti vůbec nějakou úctu? A jaké to musí být pro ně?“³⁵

Mnoho lidí žije v představě, že děti si nevšimnou, že doma, mezi rodiči, panuje násilí. Opak je však pravdou. Rodiče si myslí, že jejich dítě už dávno spí, nic nemůže slyšet, navíc pokud je pokojík „tak daleko“ od ložnice či obývacího pokoje. Nebo si myslí, že dítě je ještě moc malé na to, aby chápalo danou situaci. Je třeba si uvědomit, že i když dítě celý incident nevidí, tak jej slyší. Dále může vyzozorovat možné změny v chování mezi rodiči, vážné zranění matky (či jiného člena rodiny), nepořádek v bytě (rozházené věci, rozbité nádoby, apod.). Děti jsou citlivé a velmi vnímavé. Vydedukují, co se s největší pravděpodobností odehrává či odehrálo.

Ve většině případů si děti s takovými situacemi nevědí rady. Cítí se bezmocné, přetížené, mají strach. Některé děti, se při takových situacích běží schovat a jen tiše sedí a poslouchají, dokud vše neskončí. Jiné děti křičí, pláčou, oběť se snaží chránit nebo mohou být agresivní vůči útočníkovi.

Po skončení konfliktu, mnohé z dětí jdou k oběti (nejčastěji k matce), snaží se jí utěšit, ukonejšit, pomáhají uklízet nepořádek, samy hledají útěchu a vysvětlení, co se to stalo a z jakého důvodu. Jsou i děti, které se snaží dělat, jako by se nic nestalo. Nevyjadřují se k incidentu, nemluví, jsou lhostejné k situaci a chovají se tak, že se jich to vůbec nedotklo. Uvnitř však prožívají neskutečnou bolest, strach a obavy co bude příště. K celkové situaci přispívá fakt, že dítě vidí, že o domácím násilí se nemluví. Je vedeno k tomu, že je to „něco“, co musí zůstat utajeno. Něco o čem se nemluví. A proto, když dospělí vidí, že se dítě na nic neptá, jen mlčí a poslouchá, dojde k závěru, že mu to nijak zvlášť nevadí. Ale tak tomu opravdu není. V dítěti se napětí hromadí a pak si ho

---

³⁵ Buskotte, Andrea. Z pekla ven, Žena v domácím násilí. Brno: Computer Press, 2008, s. 87

ventiluje při jiných situacích. Často se jedná o nepřiměřené reakce. Ve škole mohou napadat své spolužáky, podílet se na šikaně a mít problémy se svými vrstevníky.

Děti jako svědci reagují na násilí ztrátou pocitu bezpečí a jistoty. Mají permanentní strach, žijí v trvalém napětí, jsou ostražití, nejisté a nedůvěřivé. Ve většině případů dávají samy sobě vinu za to, co se doma odehrává. Dojdou k názoru, že ony samy jsou jádrem celého problému. Myslí si, že agresivita otce vůči matce je zapříčiněná právě jimi. Vyčítají si, že nebyly schopné zabránit rozčilení otce, jeho agresi a tak ochránit svou matku. „Malé děti mají egocentrický pohled na svět, proto vztahují veškeré chování a jednání svých rodičů na sebe. Tudíž i násilí v rodině je dle jejich názoru pouze a jenom jejich chyba.“³⁶ A proto se snaží chovat vzorně, snaží se být hodné, poslušné, reagují na každé přání či příkaz násilného rodiče, jen aby zabránily výbuchům, křiku a následujícímu násilí na matce (nebo jiném členu rodiny). Doma chodí po „špičkách“ jen aby k žádné násilné situaci nedošlo.

Potomci pocházející z rodin, kde prakticky denně vidí násilí páchané otcem na své matce, či násilí páchané blízkým příbuzným na jiného člena rodiny, mají rozporuplné pocity. Jeden den mohou cítit lásku, druhý den zase nenávist a strach k násilnému rodiči. A i když pociťují nenávist a strach, stejně mají svého otce rády. Jestliže je v rodině obětí právě matka, u dětí to vyvolává hluboké kombinace pocitů lítosti, zlosti a zklamání. Pokud násilným rodičem je otec, děti ho vnímají jako někoho, z koho jde strach, někdo z koho mají respekt. Bojí se otce, odsuzují ho za jeho násilné chování, ale současně si přejí jeho zájem, náklonnost, čas a lásku.

„ Někdy, když na tatínka myslím, přeji si, abych ho už nikdy nemusela vidět. Ale pak si vybavím ty hezké momenty, které jsem s ním prožila. Třeba to, jak si se mnou hraje na schovávanou. A potom vůbec nevím, co si mám vlastně myslet.“³⁷

---

³⁶ Buskotte, Andrea. Z pekla ven, Žena v domácím násilí. Brno: Computer Press, 2008, s. 90

³⁷ Buskotte, Andrea. Z pekla ven, Žena v domácím násilí. Brno: Computer Press, 2008, s. 91

Psychické, psychosomatické projevy dítěte, projevy v chování

Děti, které jsou svědky domácího násilí, mají obdobné potíže jako děti, které jsou samy obětí této trestné činnosti. Rozsah důsledků přítomnosti domácího násilí závisí na mnoha faktorech a to na věku a pohlaví dítěte, míře brutality a počtu útoků, jehož dítě bylo svědkem, na reakce okolí a na nestabilních výchovných metodách a tělesných trestů.

Psychické projevy

- pocity úzkosti, bezmoci (děti nemohou ochránit matku, zastavit či zabránit násilí, nemají možnost kam se schovat), vzteku, zmatku, smutku, deprese
- poruchy pozornosti, které ve většině případů vedou ke zhoršení prospěchu
- suicidální tendence, sebeobviňování, nízké sebevědomí
- reakcí na prožité trauma může být regrese, tj. návrat do překonaných vývojových období (noční pomočování, žvatlaní, pasivita, dobrovolná izolace, noční můry, děsivé sny)

Psychosomatické projevy

- zimomřivost
- nespavost
- bolesti břicha, bolesti hlavy
- zvýšená nemocnost bez nalezené specifické příčiny

Projevy v chování

- poruchy přizpůsobení
- útěky z domova
- dožadování pozornosti, nedostatek odstupů
- porušování pravidel nerespektování hranic
- projevy slovní a fyzické agrese vůči svým vrstevníkům či dospělým
- „věšení se“ na lidi okolo³⁸

---

³⁸ <http://www.stopnasili.cz/verejnost/deti-svedci-domaciho-nasili.html>

Příznaky dětí, které byly vystaveny násilí v rodině³⁹

<i>Chování</i>	<i>Emoce</i>	<i>Tělesné symptomy</i>	<i>Kognitivní symptomy</i>	<i>Sociální symptomy</i>
Agresivita	Deprese	Opožděný vývoj	Potíže s pamětí	Nedostatek empatie
Výbuch hněvu	Úzkost	Regrese	Potíže s koncentrací	Malé kontakty s vrstevníky
Nezralost	Uzavření se	Zpomalený vývoj motorických funkcí	Opožděný vývoj řeči	Nedostatečně sociální dovednosti
Vzteky	Hněv	Nespavost		
Útěky z domu	Nízké sebevědomí	Psychosomatické symptomy		
Chození za školu				
Delikventní chování				

Pocity a myšlenkové pochody dětí, které se potýkají s domácím násilím

Počet dětí, které jsou svědky domácího násilí mezi rodiči, narůstá. Děti se stávají svědky jak psychického násilí (ponižování, vulgární nadávky, zesměšňování, křik, vydírání) tak fyzického násilí na své matce (kopání, fackování, bití, škrcení, topení ve vodě, ohrožování nožem apod.).

Děti, které jsou svědky domácího násilí, bývají ohroženy psychicky i emocionálně.

Děti mají strach, protože:

- neví, jestli se dané chování pachatele bude stupňovat a jestli bude mít tento problém někdy konec
- si myslí, že budou muset do dětského domova, neboť se jim rodina rozpadne

³⁹Vargová, B., Vavroňová, M., Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí. ROSA, 2006.

Jsou velmi zmatené, protože:

- nechápou, proč se to děje právě v jejich rodině
- nerozumí tomu, jak je možné, že pachatel (otec) je jednou tak moc milý, hodný a jindy agresivní
- jim není jasné, proč se oběť (matka) nechává bít, nechává si takové chování od otce líbit

Jsou nešťastné, protože:

- se o ně nikdo nestará, neptá se, jak jim je, nedává jim pocity jistoty, bezpečí
- nejsou schopny ochránit oběť (matku), pomoci jí
- vůbec netuší, jak by se měly chovat, co by měly dělat

Velice se zlobí, protože:

- o ně nikdo nejeví zájem, nestará se o ně
- se to děje u nich doma, jiným ne
- neví si rady, neví co dělat⁴⁰

Děti přemýšlí o tom, jak by mohly své matce pomoci, lámou si hlavu nad tím, jak to s rodiči bude dál. Některé si přejí, aby si někdo v blízkém okolí všiml, že jsou nešťastné. Jiné se naopak bojí, že by někdo mohl zjistit, co se u nich doma odehrává. Často působí uzavřeně, nešťastně, jsou nekoncentrované, nepozorné.

Pokud byly děti svědky fyzického konfliktu mezi rodiči, potřebují si o tom s někým promluvit, neboť je to pro ně něco šokujícího. Potřebují někomu sdělit své pocity, starosti a strach. Matka by měla dítěti vždy vysvětlit, že situace, která se přihodila, není v žádném případě jeho chyba. Také by mu mělo být vysvětleno, že za chování otce není zodpovědné. Zodpovědnost nese pouze sám otec.

---

⁴⁰ Buskotte, Andrea. Z pekla ven, Žena v domácím násilí... Brno: Computer Press, 2008, s. 94

Statistika ROSA – děti, svědci domácího násilí

Ve vztazích klientek občanského sdružení ROSA v roce 2008 žilo 252 dětí. Z toho 245 dětí bylo svědkem domácího násilí, které bylo namířeno na jejich matku.

Děti svědci domácího násilí - 2008⁴¹

	Bylo svědkem		Nebylo svědkem	
	počet	v %	počet	v %
Dívky				
0 – 4 roky	36	14,3	1	0,4
5 – 9 let	34	13,5	1	0,4
10 – 14 let	27	10,7	0	0
15 – 19 let	18	7,1	0	0
20 +	6	2,4	1	0,4
Chlapci				
0 – 4 roky	34	13,5	2	0,8
5 – 9 let	34	13,5	0	0
10 – 14 let	24	9,5	0	0
15 – 19 let	24	9,5	2	0,8
20 +	8	3,2	0	0
Celkem	245	97,2	7	2,8

Děti svědci domácího násilí 2003 - 2008⁴²

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008
%	85%	94%	94%	94%	94%	97%

⁴¹ http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2008_verze_10062009.pdf

⁴² http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2008_verze_10062009.pdf

Dopad násilí na budoucí život dětí

Děti, které jsou svědky domácího násilí, jsou ohroženy i do budoucna. Od narození je dítě včleňováno do společnosti, ve které se učí žít (proces socializace). Osvojuje si lidské formy chování, pravidla, hodnoty a normy. Toto osvojování se kromě jiného děje i napodobováním, identifikací, působením příkladů, vzorů a ideálů. Proto dítě, které vyrůstá v rodině, kde prakticky denně vidí násilí, které je páčáno otcem na matce, je ohroženo i do budoucna. A to proto, že přejímají násilné vzory chování od svých rodičů, které pak mohou v budoucnu využívat i ve svých partnerských vztazích, ve vztazích se spolužáky. Děti přejímají buď roli agresora, nebo roli oběti. Chlapci se převážně v budoucích vztazích mohou chovat násilně a dívky mají tendenci přebírat roli oběti. Převážně dívky trpí malou sebeúctou, sebedůvěrou, mají spíše vnitřní problémy (deprese, somatické potíže). Chlapci vykazují problémy vnější – agrese. Není to však pravidlem. I dívky mohou přebírat násilný model chování a chovat se agresivně ke svému okolí a chlapci prožitek násilí zvnitřňovat (sklony k depresím, sebepoškozování).⁴³

Možné důsledky dle kazuistik NGO ROSA na psychiku:

- 6letá holčička a 13letý chlapec viděli, jak jejich otec surově zkopal a zbil pěstmi matku, holčička se začala pomočovat, v noci se budí a pláče
- 8letá holčička, která viděla surové bití matky, trpí častým třesem
- 9letý chlapec se od doby, co viděl, jak otec pěstmi zbil matku, pomočuje
- 10letý syn, který viděl otce, jak „trestá“ matku, je velmi nervově labilní
- 12letý chlapec viděl bití matky, pomočil se a od té doby mívá noční děsy
- 12leté dceři řekl její otec o matce: „*nakopej ty p... držku*“ - holčička je agresivní k matce stejně jako její otec
- 14letý chlapec od doby, co viděl, jak otec matku škrtí a jak jí pěstí přerazil čelist, zadržává v řeči
- 15letý syn viděl otce, jak mlátí a škrtí matku, léčí se rok pro úporné bolesti hlavy⁴⁴

⁴³ <http://www.rosa-os.cz/o-nas/informace-pro-tisk/>

⁴⁴ <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/StatistikaROSA2003.pdf>

3. Sexuální zneužívání dětí v rodině

V současné době se stále častěji mluví o sexuálním zneužívání dětí, komerčním sexu či incestu. Počátky sexuálního zneužívání hledíme v náboženství, tedy v rituálech, kde součástí obřadu je pohlavní styk s nezletilým.

V anglosaské literatuře je syndrom sexuálně zneužívaného dítěte označován jako „*Child Sexual Abuse*“ znám pod zkratkou *CSA*. Syndrom *CSA* se vyznačuje symptomy, jako jsou nízká sebeúcta, deprese, strach, poruchy spánku, sexuální dysfunkce a zneužívání jiných.⁴⁵

Objevit a prokázat sexuální zneužívání je obtížné. Důležité je, aby každé tvrzení dítěte, které promluví o sexuálním zneužití, bylo vyšetřeno a prověřeno. Pachatelé sexuálního zneužívání jsou ve většině případů muži. Ovšem to neznamená, že nejsou případy, kdy by dítě nebylo zneužíváno ženou.

Obecně si lidé představují, že zneuživatel, tedy ten co ubližuje dětem, je špinavý, starší muž, který se skrývá za křovím nebo pán v klobouku a dlouhém kabátě, který chodí po školním dvoře. Opak je však pravdou. Často jde o lidi nenápadné, navenek s velkým srdcem a dobrým vztahem k dětem. Pachatelé pocházejí ze všech sociálních vrstev mnohdy i s vysokoškolským vzděláním. Zneuživatel může na své okolí působit dobrým dojmem, může zastávat v zaměstnání prestižní místo i mít dobré vystupování na veřejnosti.

Dítě je zákonem plně chráněno před sexuálními kontakty v jakékoliv formě (kontaktní, bezkontaktní) až do svých patnácti let. Sexuální zneužívání zahrnuje všechny formy chování se sexuálním podtextem. Tedy i ty, kdy dítě může některé formy sexuálního zneužívání prožívat jako relativně tělesně příjemné (přílišné laskání, objímání, mazlení). Avšak i tehdy má sexuální zneužívání závažný negativní dopad na pozdější psychický vývoj dítěte. Zneuživatelem může být v podstatě kdokoliv. Často se však jedná o osobu, kterou dítě dobře zná – osoba příbuzná nebo rodině dobře známá.⁴⁶

---

⁴⁵ <http://www.kreativne.com/tyrane-deti/cz/projevy.php?sekce=syndromy>

⁴⁶ <http://www.pinos.cz/text09.html>

Mezi typický následek sexuálního zneužívání dítěte patří jeho předčasná aktivace sexuality. Ta se může projevit nápadným erotickým chováním. Dané chování snadno přechází k jednání promiskuitnímu či k prostituci.

3.1 Syndrom sexuálně zneužívaného dítěte

Sexually abused child syndrome – „Dítě je sexuálně zneužíváno tehdy, jestliže je nepatříčně vystaveno sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Sexuální zneužívání zahrnuje jakýkoliv typ dotyku, styku či vykořisťování (např. i odhalování dospělého před dítětem za účelem sexuálního vzrušení, nucení dítěte k tomu, aby bylo svědkem sexuálních praktik mezi dospělými), a to ze strany jakékoliv osoby.“⁴⁷

Kategorie sexuálního zneužívání:

a) bezkontaktní sexuální zneužívání

- setkání s exhibicionisty
- obnažování se dospělého před dítětem, masturbace před dítětem
- vystavení dítěte pornografickým videozáznamům či pornočasopisům
- přinucení dítěte sledovat pohlavní styk
- sledování nahého dítěte za účelem vlastního uspokojení, sexuálního vzrušení

b) kontaktní sexuální zneužívání

- osahávání dítěte na intimních místech, laskání prsou, genitálií
- orální nebo anální sex,
- sexuální styk, znásilnění
- nucení dítěte dotýkat se pohlavních orgánů svých nebo zneuživatele

c) komerční sexuální zneužívání

- zneužití dítěte k dětské prostituci
- zneužití dítěte k dětské pornografii⁴⁸

---

⁴⁷ Matoušek, Oldřich. Slovník sociální práce. 1.vyd. Praha: Portál, 2003, s. 232.

⁴⁸ <http://www.pinas.cz/text09.html>

Formy sexuálního zneužívání

Exhibicionismus

Zpravidla se jedná o bezkontaktní kategorii sexuálního zneužívání, kdy dospělý odhaluje své genitálie, zvláště před dítětem.

Harassment

Harassment bývá charakterizován jako zneklidňování, znepokojování dítěte dospělým. Příkladem je plácání po hýždích či tisknutí dítěte k sobě. Tyto výpady dospělého jsou dítěti nepřijemné a zneklidňují ho.

Obtěžování

Jde o kontaktní kategorii sexuálního zneužívání. Jedná se o to, že dospělí dítěte hladí po intimních částech těla. Ne zřídka bývá obtěžování spojováno se slovními výpady (vulgárními slovy, gesta...).

Sexuální útok

Kontaktní kategorie sexuálního zneužívání. Dospělý využívá své síly, aby se dotýkal intimních míst dětského těla, mazlí se s ním, vniká do dítěte (předměty, prsty,...). Dospělý se může pokusit o intrafemurální koitus (styk mezi stehna).

Znásilnění

Jedná se o formu dotykovou, jež zahrnuje orální, anální a vaginální vniknutí dospělého do dítěte.

Incest

Incest je kontaktní kategorií sexuálního zneužívání. Pochází z latinského slova *incestum* – krvesmilstvo.

„Incest je definován jako pohlavní styk a ukájení mezi pokrevně příbuznými.“⁴⁹

---

⁴⁹Vokurka, Martin. Praktický slovník medicíny. 2.vyd. Praha: Maxdorf, 1994, s. 153.

Pedofilní obtěžování

Je charakterizované jako kontaktní forma sexuálního obtěžování prepubertálního dítěte dospělou osobou.

Sexuální turismus

Tento pojem bývá řazen do kategorie kontaktního sexuálního zneužívání. Sexuálním turismem se rozumí příjezd cizinců do země s cílem sexuálního uspokojení dítětem.⁵⁰

3.2 Syndrom dětského přizpůsobení pohlavnímu zneužití

Tento pojem zavedl C. R. Summit. Upozornil na to, že děti, u nichž je odhalen syndromem CSA, zažívají druhotné zneužívání a zraňování. Konfrontace prožitku s realitou okolního světa jde v neprospěch dítěte a zneužití dítě svou výpověď odvolá. Dospělí dítěti nevěří, zvláště pokud je zneužívatelem člověk, který je svým okolím vnímán jako slušný, hodný a zodpovědný člověk. Výjimkou není, pokud zneužívatelem je člověk s vysokoškolským vzděláním či s prestižním postavením.

5 fází syndromu přizpůsobení

1. Fáze - Utajování

Dítě je zpravidla zneužíváno člověkem, na kterém je závislé. Zneuživatel si dítě psychicky zpracuje, což spočívá v tom, že na dítě vyvíjí nátlak prostřednictvím nejrůznějších tvrzení, kterými mohou být: *bude to naše tajemství, ...když to někomu řekneš tak tě zbiju, ...zabiji tě, ...pokud se to někdo dozví, půjdeš do dětského domova...*

2. Fáze – Bezmocnost

Dítě je výjimečně zneužíváno zcela cizí osobou, zpravidla se jedná o dospělého, který má dítě v péči či je blízký, příbuzný dítěte. Bezmocnost zneužívaného dítěte se zvyšuje jeho svěřením do péče zneuživatele.

---

⁵⁰ Dunovský, Jiří, a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě...Praha: Grada Publishing, 1995, s. 74-76

3. Fáze - Svedení a přizpůsobení

Sexuální zneužívání je pro dítě opakující se záležitostí. Dítě tuto skutečnost přijme a podřídí se jí. Dítě prožívá vnitřní boj, jehož důsledkem může být patologická závislost, adolescentní psychopatie, sebetrestání, narušení osobnosti. Dochází k rozštěpení morálních hodnot, neboť dítě neví co je dobré a špatné. Neví, jak už by se mělo jinak chovat, aby si zpátky získalo lásku dospělého. Dítě z této situace viní samo sebe, a aby bylo opět to „dobré, hodné“ dítě, zcela se podrobí zneuživateli.

4. Fáze - Opožděné, konfliktní a nespravedlivé odhalení

Sexuálně zneužívané dítě si „tajemství“ dlouho nechává pro sebe. Později, když se rozhodne se svěřit, nemusí mu být uvěřeno, neboť zneuživateli nemusí být nic dokázáno. Pachatel tak získá nad dítětem ještě větší moc, psychicky jej týrá, až nakonec dítě svou výpověď vezme zpět.

5. Fáze - Odvolání výpovědi

V 5. fázi dochází k tomu, že dítě svou výpověď stáhne. Řekne, že si vše vymyslelo. Děje se tak proto, že se oběť bojí, že zneuživatel splní své výhrůžky. Má strach z rozpadu rodiny, strach z toho, že bude rodiči zavržen. Pachatel získá opět přesilu, kdy vycítí, že když mu státní orgány nic nedokázali, už mu nic dokázat nemůžou. A nadále pokračuje ve svých činech.⁵¹

3.3 Rodina a sexuální zneužívání

Rodina...je pojem, jehož synonymem má být láska, bezpečí a pohoda. Když je dítě malé, potřebuje lásku a pozornost svých rodičů. Čím je dítě menší, tím víc potřebuje kontakt se svými rodiči. Chce se s nimi tulit a mazlit. Jsou to chvíle, kdy se dítě cítí být v bezpečí, je nejšťastnější a nejspokojenější. Může se však stát, že rodič svého postavení zneužije a začne se chovat způsobem, který dítě vnímá jako nepříjemný. Dospělý (rodič, prarodič) mluví o věcech nebo se chová způsobem, kterému dítě nerozumí, a které ho uvádí do rozpaků. Dospělý o sexuálním zneužívání mluví jako

---

⁵¹Dunovský, Jiří, a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě...Praha: Grada Publishing, 1995, s. 72 -74

o tajemství, které se nesmí nikdo dozvědět. Kupuje dítěti dárky nebo ho naopak zastrašuje a násilím nutí k tomu, aby takové tajemství bylo zachováno. Děti mají zlé sny, nemohou usnout a bojí se. Mají strach z odhalení tajemství a splnění výhrůžek dospělého (rodiče, prarodiče, příbuzného). Proto dítě mlčí a myslí si, že to co se děje, je pouze jeho vina. Bojí se, že mu nikdo neuvěří a dál v sobě nosí dané „tajemství“.

Osobou, která sexuálně zneužívá dítě, může být kdokoliv z nejbližšího okolí, člověk, kterému dítě důvěřuje nebo zcela cizí člověk. Při sexuálním zneužívání nemusí jít jen o pohlavní, anální nebo orální styk. K sexuálnímu zneužívání dochází i v situacích, kdy se zneuživatel dítěte vůbec nedotkne, ale odhaluje před ním své genitálie, uspokojuje se před ním, nutí ho sledovat pornofilmy apod. Pokud mluvíme o pachateli sexuálního zneužívání, nemusí se vždy jednat jen o dospělého (rodič, prarodič, příbuzný). K sexuálnímu zneužívání může docházet i mezi sourozenci.

Rizikové rodiny a rizikové děti

Mezi rizikové rodiny patří rodiny:

- se sníženou rozpoznávací schopností
- s impulzivitou
- se sociální izolací
- kde byl pachatel zneužit v dětství
- s násilným chováním mezi rodiči
- schvalující sexuální násilí
- bez empatie
- s nedostatečnou sociální dovedností

Rizikové děti

a) z hlediska věku:

- kojeneček, batole
- děti v předškolním věku

b) z hlediska vzhledu dítěte

- jemné, kypré, ženské tvary
- koketní, mazlivé, svádivé chování

c) z hlediska osobnosti dítěte

- mentálně retardované děti
- neúspěšné dítě, které je vstřícnější „láskyplnému“ chování dospělého
- méně rozvinutý intelekt dítěte⁵²

Dále k dětem ohroženým sexuálním zneužíváním patří:

- děti emočně deprivované, v rodině opomíjené, děti, jejichž rodiče jsou násilní vůči sobě i dětem
- děti, jejichž matka je často delší dobu mimo domov
- děti, jejichž matka má dalšího partnera
- děti, jejichž rodiče pijí alkohol a užívají drogy
- děti žijící s psychotickým rodičem
- děti, které nevědí, že jejich tělo patří jen jim a nikdo, tedy ani rodič, na ně nemá právo sahat⁵³

Rodina a incest

Z hlediska historie byly incestní vztahy praktikovány v rozvinutých kulturách před čtyřmi a více tisíci lety. V Egyptě se faraonka mohla provdat pouze za svého bratra, Peršané, kteří pocházeli z královského rodu, směli uzavřít manželství jen se svými sourozenci. Historické důkazy o zákazu incestu jsou také doložitelné. Zákon v Chammurabiho zákoníku (1700 let př. Kr.) přikazoval, aby muž, který počne dítě se svou dcerou, byl hozen za brány města. Incest je také zakazován Třetí knihou Mojžíšovou, kde je psáno: „*Nikdo se nepřiblíží k některé ze svých blízkých příbuzných, aby odkryl její nahotu*“. S příběhy, jichž se dotýká incest, se nejčastěji setkáváme v řecké mytologii. Otec řeckých bohů Zeus byl bratrem a zároveň manželem Héry. Syn Dia Iakchos si vzal za manželku svou vlastní sestru Koru. Poseidon beztretně znásilnil svou sestru Démétreu a bohyně se svými syny měly zcela běžně pohlavní styk.

---

⁵² Weis, Petr. a kol. Sexuální zneužívání dětí...Praha: Grada Publishing, 2005, s. 78-81

⁵³ http://www.detskaprava.cz/pedagog/materialy_letaky_03.asp

Společenství, jež dbají na dodržování zákazu sexuálních „hrátek“ mezi příbuznými, mají méně jedinců s vrozenými vadami a to jak tělesnými tak mentálními, než společenství, kde je incest tolerován. Incestní chování bylo a zůstává trestnou činností u naprosté většiny národů a etnických společenství, včetně judeo-křesťanské kultury.⁵⁴

„Děti jsou ohroženy incestem častěji než zlomeninou nebo zánětem slepého střeva. Protože pachatelem není většinou cizí člověk, nýbrž osoba, kterou milují, je takto vzniklá jizva na duši obzvláště bolestná.“⁵⁵

V rodinách s incestem dochází k systematickému narušování emočních a tělesných hranic členů rodiny. Může docházet k narušování tělesné intimity při koupání, oblékání nebo vynucování si tělesného kontaktu. Tělesné hranice jsou narušeny tehdy, pokud zneuživatel (rodič, sourozenec...) zneužije svou moc k nepatřičnému pozorování nebo dotýkání se jiného člena rodiny.⁵⁶

Incest to neznamená jen pohlavní styk či ukájení rodičů, prarodičů dítětem. K sexuálním aktivitám může docházet i mezi sourozenci. Sourozenecký incest bývá definován jako sexuální interakce mezi jedinci, kteří mají společného jednoho nebo oba rodiče. Nejčastější formou sourozeneckého incestu je sexuální vztah mezi sourozenci opačného pohlaví. Děje se tak z různých příčin, např. nedostatečný rodičovský dohled nebo sdílení společného pokoje na spaní. Jednou z příčin sourozeneckého incestu může také být sexuální zvědavost. Incestní vztah mezi sestrou a bratrem může mít traumatizující *dynamiku* a to tehdy, pokud je jeden ze sourozenců tím druhým k takovým sexuálním praktikám přinucen.⁵⁷

---

⁵⁴ Weis, Petr. a kol. Sexuální zneužívání dětí...Praha: Grada Publishing, 2005, s. 95-96

⁵⁵ Reiner, Gödtel. Sexualita a násilí. 1.vyd. Praha: Český spisovatel, 1994, s. 92.

⁵⁶ Weis, Petr. a kol. Sexuální zneužívání dětí...Praha: Grada Publishing, 2005, s. 101

⁵⁷ Weis, Petr. a kol. Sexuální zneužívání dětí. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 113 -114

3.4 Chování a následky sexuálně zneužívaného dítěte

Chování sexuálně zneužívaného dítěte je podobné chování týraného dítěte, zahrnuje:

- staženost dítěte, nezájem dítěte o okolí
- nesoustředěnost ve škole
- zhoršené známky
- obava s lidí, s vrstevníky dítěte
- strach s dospělé populace, vyhýbání se situacím, kdy je dítě samo s dospělým
- vyhýbání se mimoškolním aktivitám
- informace o sexu, které neodpovídají věku dítěte
- odmítání jídla, přejídání
- permanentní útoky z domova
- pokusy o sebevraždu⁵⁸

Následky sexuálního zneužívání dítěte

Ve většině případů se následky projevují v sexuální oblasti dítěte. Velmi důležité je toto zneužívání podchytit co nejdříve, aby byla situace neprodleně řešena a tím se minimalizoval vznik následných problémů.

- dítě v dospělosti nenávidí své tělo, má o něj nízké mínění
- odpor k sexuálnímu styku, odpor k tělesné blízkosti opačného pohlaví
- sebepoškozování
- prostituce
- promiskuita
- agresivní sexuální jednání⁵⁹

---

⁵⁸ http://www.zachranny-kruh.cz/kriminalita/chovani_zneuzivanoho_ditete.html

⁵⁹ http://www.zachranny-kruh.cz/kriminalita/psychicke_nasledky_po_traumatu.html

Důsledky sexuálního zneužívání sestavené jeho oběťmi

- noční můry (intenzivní, násilné), strach, že kdokoliv může být útoční
- stud, vztek, pocity viny, deprese, nízká sebedůvěra, izolace
- strach z projevení zlosti, obtíže s navozením vzteku
- potřeba mít kontrolu
- strach z toho být viděn, strach z odhalení/agorafobie
- utíkání od lidí, strach z intimity
- vyhýbavost, bolest a vzpomínky na tělesnou bolest
- flešbky (živé vtíravé vzpomínky)
- obtíže v komunikaci
- nutkavé přejídání, nejedení, držení diety, flámování, pročišťování
- sebe-zneužívání, touha zemřít
- impulzivní sexuální chování, asexualita
- sexuální poruchy
- pocit, že je to chyba člověka- oběti
- žárlivost, závist, pocity nedostatečnosti
- přání být někým jiným, neschopnost přijímat podporu/péči
- pocity study pokud je člověk chválen
- obtíž s projevením zranitelnosti, být vyslyšen
- pocit – pokud oběť bude známa, ostatní ji odmítnou
- strach z postraních úmyslů druhých lidí
- neschopnost říci „ne“
- ztráta schopnosti rozpoznat pravdu
- ambivalence týkající se touhy dostávat péči
- strach z autority, strach z pravidel
- strach z mužů/žen
- spojování zneužití se současným partnerem
- zapomínání/amnézie na části svého dětství
- špatná volba partnera⁶⁰

Tyto důsledky sexuálního zneužívání popsali muži a ženy, kteří byli v dětství obětí tohoto trestného činu.

---

⁶⁰ <http://www.evil.estranky.cz/stranka/sexualni-zneuzivani-deti>

4. Empirická část

4.1 Stanovení cíle průzkumu a hypotéz

Cílem průzkumné části je zjistit znalosti, postoje a názory mladistvých a dospělých lidí o problematice domácího násilí páchané na dětech. Cílem je získat informace o tom, do jaké míry je veřejnost o této problematice informována a jaký postoj k ní zaujímá. Cílem průzkumné části je také zjistit, jak by se jedinec zachoval v případě, kdyby se stal svědkem domácího násilí na dítěti a či právě dítě je tou nejčastější obětí domácího násilí. Vyhodnocení získaných dat má sloužit k závěru směřujícímu k tomu, zda je společnost o domácím násilí na dětech informována, zda je k této problematice lhostejná a jestli je třeba, aby se touto problematikou více zabývala.

K dosažení cílů byly stanoveny tyto hypotézy:

Zná společnost problematiku domácího násilí na dětech?

H1 O problematice domácího násilí na dětech je společnost dobře informována.

Jsou děti nejčastější obětí domácího násilí?

H2 Děti jsou nejčastější obětí domácího násilí.

Je společnost k této problematice lhostejná?

H3 Společnost k této problematice není lhostejná.

4.2 Nástroje sběru dat

K získání základních informací od veřejnosti jsem si vybrala metodu dotazníkového šetření. Respondentům byl rozdán dotazník s předtištěnými otázkami, na které odpovídali. Zkoumaná osoba si z navržených možných odpovědí vybírala jednu variantu, na základě svého uvážení, svých názorů, postojů a znalostí na danou problematiku.

V dotazníku jsou kladeny otázky jak otevřené tak uzavřené. U otázek otevřených má respondent možnost volby, zda si vybere z nabízených variant, či sám napíše jinou možnost, v dotazníku neuváděnou. Uzavřené otázky jsou jak alternativní (odpověď se na ně vylučuje: Ano - Ne) tak výběrové, kde je několik navržených možných odpovědí, z nichž respondent vybírá jednu variantu. Otázky jsou také vedeny ke zjištění tvrdých dat (věk a pohlaví respondentů).

Dotazník má sloužit k získání názorů a postojů respondentů na problematiku domácího násilí zaměřenou na děti. Otázky jsou kladeny tak, aby mi pravdivost hypotéz, které jsem si stanovila, potvrdily, či je popřípadě vyvrátily.

Respondenti byli s účelem tohoto dotazníku seznámeni, byli ujistištěni o jeho anonymitě a jeho znehodnocení po zpracování.

4.3 Vlastní průzkum

Pro tento průzkum, jsem si zvolila respondenty ve věku od 15 do 45 let. Dotazník vyplnilo celkem 120 respondentů (46 mladistvých na SPŠ MV a 84 respondentů dospělé populace na VPŠ a základní odborné přípravě policistů). Tato věková skupina a instituce byly zvoleny záměrně, neboť na uvedené škole studují lidé z celé České republiky a také proto, že tito lidé jsou k dané problematice vnímavější a akčnější v případném jednání, pokud jsou ve svém okolí svědky domácího násilí na dětech.

Průzkum byl prováděn v rozmezí měsíců listopad a prosinec roku 2009. Tří stránkový, jednostranně tištěný dotazník byl rozdán na Střední policejní škole Ministerstva Vnitřní

a na Vyšší policejní škole v Holešově. Dotazované osoby dotazník vyplňovaly v době vyučování. Při vyplňování dotazníků na školách jsem se s negativními ohlasy zkoumaných osob nesešla. Naopak všichni respondenti dotazník vyplňovali se zájmem a ochotou.

Složení respondentů

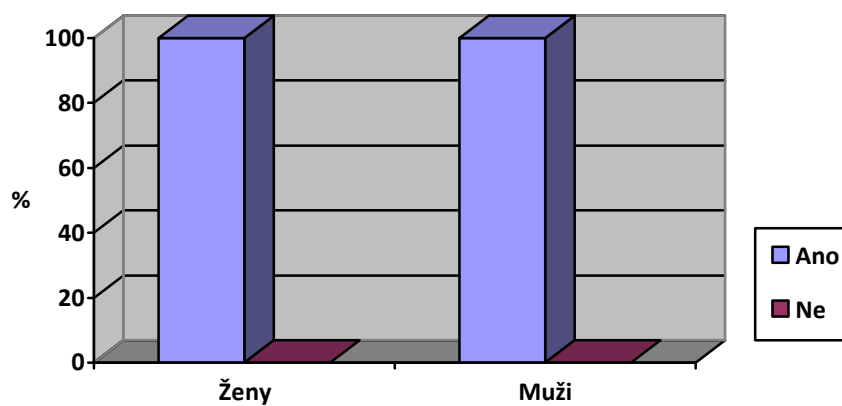
Respondenti	15-17 let	18-21 let	22-29 let	30+ let	Celkem	%
Ženy	21	11	18	10	60	46
Muži	25	11	17	17	70	54
Celkem	46	22	35	27	130	100,0

4.4 Vyhodnocení a zpracování získaných dat

Dotazník vyplnilo celkem 130 respondentů z celkového počtu rozdaných dotazníků 130. Z toho počtu dotazník vyplnilo celkem 60 žen a 70 mužů. Dotazník (viz. příloha č.1) se skládá ze 14 otázek uzavřených i otevřených.

Otázka č. 1 Znáte problematiku domácího násilí na dětech?

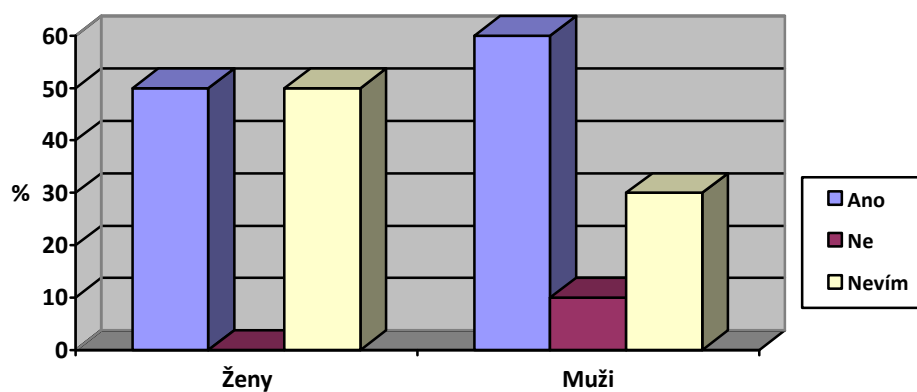
Respondent	Ženy		Muži	
	Počet	%	Počet	%
Ano	60	100	70	100
Ne	0	0	0	0

Všichni respondenti uvedli, že problematiku domácího násilí na dětech znají. Ví, co pojem domácí násilí na dětech znamená. Co si pod ním představit.

Otázka č. 2 Myslíte si, že byste poznal(a) oběť domácího násilí?

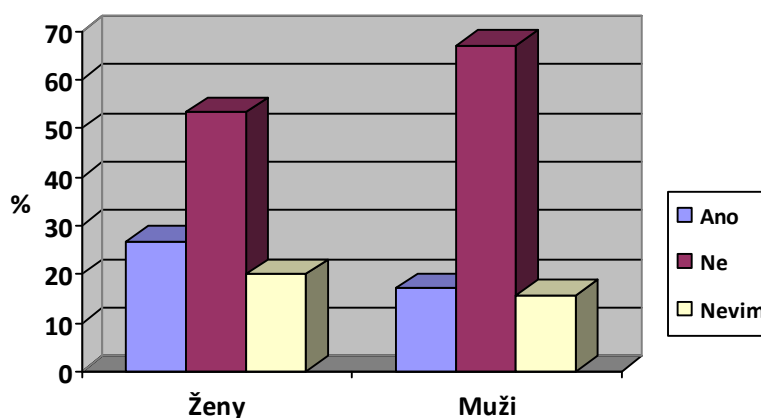
Respondent	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Věk										
Ano	11	5	10	4	50	14	7	10	11	60
Ne	0	0	0	0	0	2	2	0	3	10
Nevím	10	6	8	6	50	9	3	6	3	30

Ženy si z 50% myslí, že by oběť poznaly a z 50% neví. Žádná z žen však nevedla, že by oběť vůbec nepoznala. Oproti tomu muži se z 60% domnívají, že by oběť poznali, 10% si myslí, že by ji nepoznali a 30% neví.

Otázka č. 3 Domníváte se, že ve Vašem okolí žije dítě, které by mohlo být možnou obětí domácího násilí?

Respondent	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Ano	8	1	4	3	26,7	7	2	1	2	17,1
Ne	9	7	10	6	53,3	10	9	15	13	67,2
Nevím	4	3	4	1	20	8	0	1	2	15,7

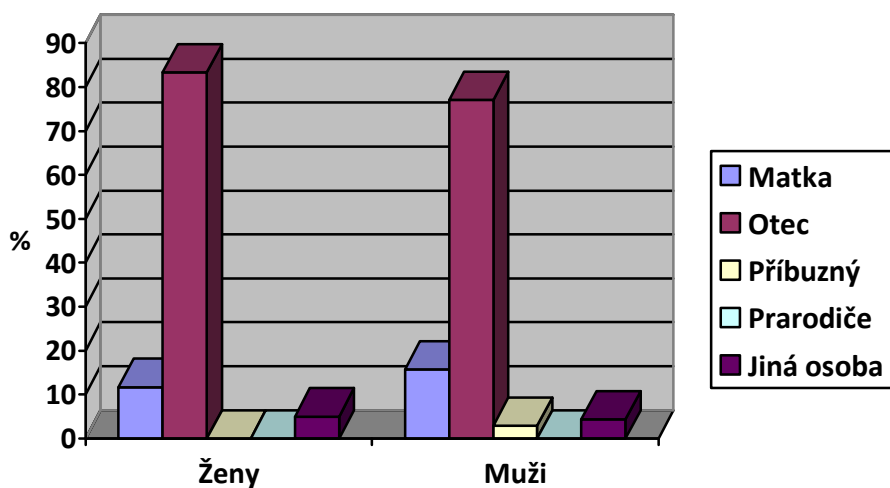

Z průzkumu vyšlo, že 53,3% žen se domnívá, že v jejich okolí takové dítě nežije a 27,3% si myslí, že se v jejich okolí takové dítě nachází. U mužů taktéž převládala záporná odpověď a to v 67,2 %, kladně odpovědělo 17,1% mužů a 15,7% jich neví. V porovnání s otázkou č. 2 ženy odpovídali z 50%, že neví, zda by oběť poznali. V následující otázce, tedy otázce č. 3 však uvádí v 53,3%, že v jejich okolí žádné takové dítě nežije. Což je docela sporné.

Otázka č. 4 Kdo je podle Vás nejčastějším pachatelem domácího násilí na dětech?

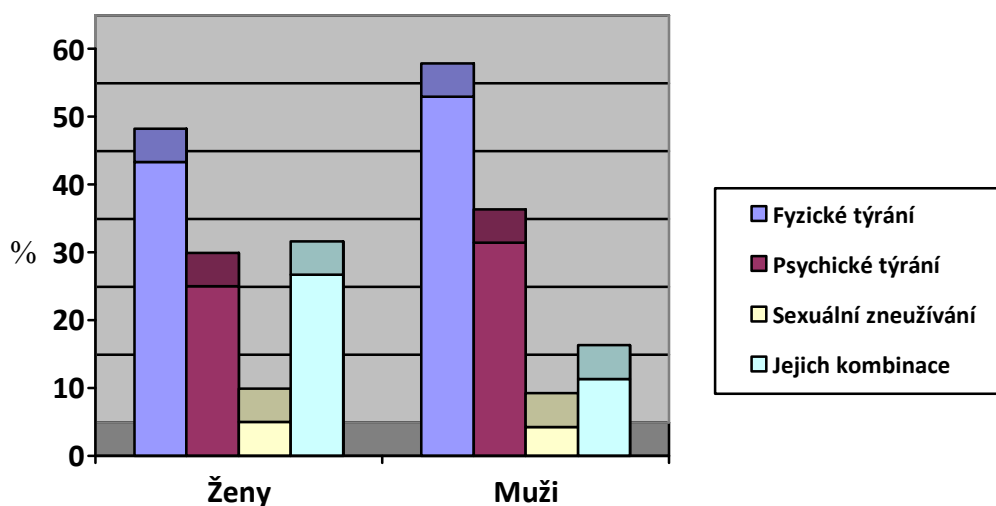
Respondenti	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Matka	2	1	2	2	11,7	1	1	5	4	15,7
Otec	17	9	16	8	83,3	21	10	12	11	77,1
Příbuzný	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2,9
Prarodiče	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jiná osoba	2	1	0	0	5	3	0	0	0	4,3

Respondenti ve většině případů uvedli, že nejčastějším pachatelem bývá otec dítěte. Na druhém místě pak byla uváděna matka. Kolonka „prarodiče“ zůstala nevyplněná. Pouhý dva respondenti si myslí, že nejčastějším pachatelem bývá příbuzný. Do kolonky „jiná osoba“, která nepřesáhla hranici 5%, byl nejčastěji uváděn nevlastní rodič, přítel(kyně) od rodiče či sourozenec.

Otázka č. 5 Jaká je podle Vás nejčastější forma domácího násilí na dětech?

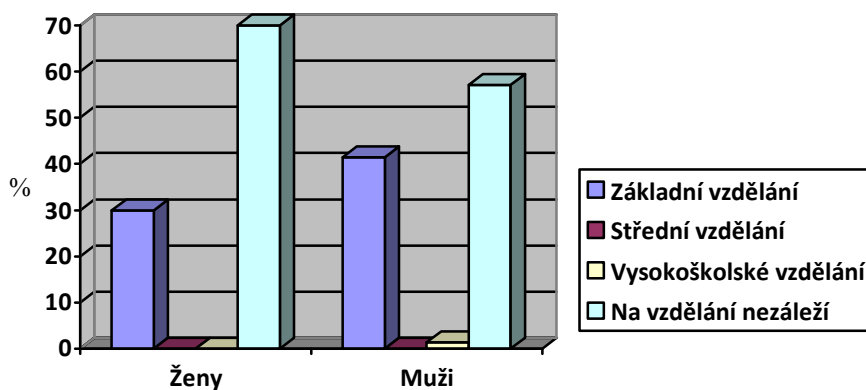
Respondenti	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Fyzické týrání	7	6	6	7	43,3	15	6	9	7	52,9
Psych.týrání	7	2	4	2	25	5	3	6	8	31,4
Sex.zneužívání	1	1	1	0	5	2	1	0	0	4,3
Kombinace	6	2	7	1	26,7	3	1	2	2	11,4

Jako nejčastější formu násilí respondenti uváděli fyzické týrání. Psychické týrání bylo zahrnuto 37 respondenty. Kombinace fyzického, psychického a sexuálního násilí častěji uváděli respondenti ženského pohlaví než respondenti pohlaví mužského. Sexuální zneužívání označilo pouze 6 respondentů (3 ženy a 3 muži).

Otázka č. 6. Myslíte si, že domácí násilí na dětech probíhá častěji v rodinách:

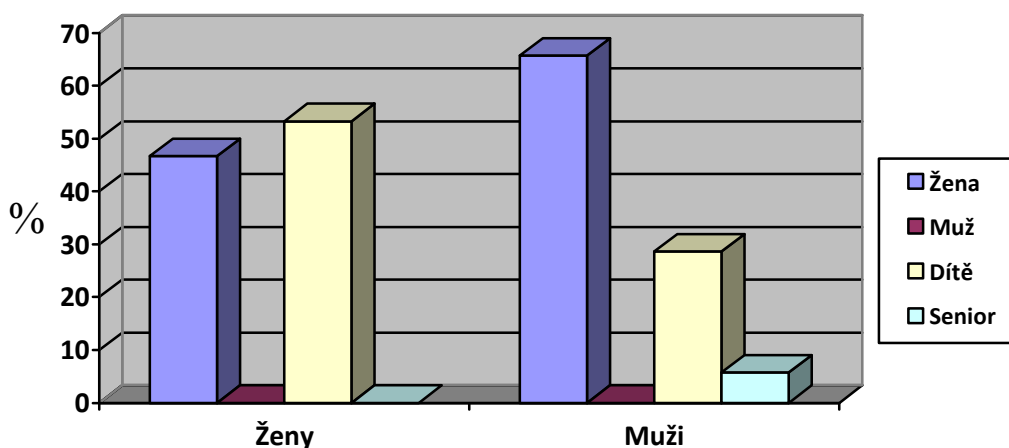
Respondenti	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Věk										
Zákl. vzdělání	3	3	8	4	30	11	5	8	5	41,5
Střed. vzdělání	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vys. vzdělání	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1,4
Na vzdělání nezáleží	18	8	10	6	70	14	6	9	11	57,1

Na tento dotaz respondenti nejčastěji uváděli možnost, že na vzdělání nezáleží. Kolonku střední vzdělání neuvedl žádný z respondentů a pouhý jeden respondent, muž ve věku 35 let uvedl vysokoškolské vzdělání. Základní vzdělání bylo uváděno (muži i ženami) jako druhá nejčastější možnost.

Otázka č. 7 Kdo si myslíte, že je nejčastější oběť domácího násilí?

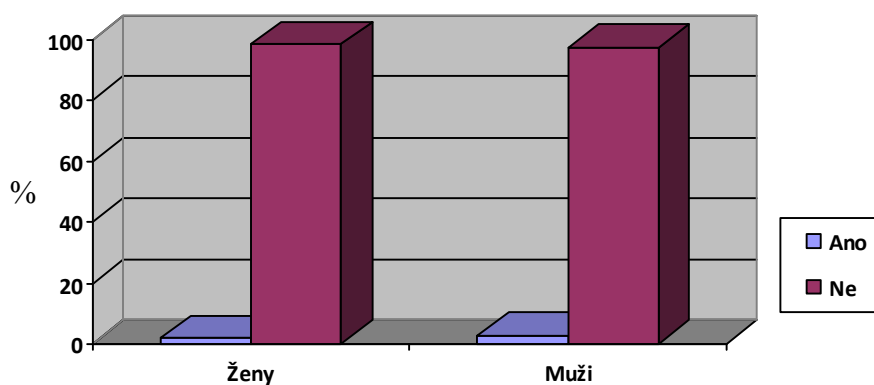
Respondenti	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Žena	10	6	7	5	46,7	14	4	15	13	65,7
Muž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dítě	11	5	11	5	53,3	9	7	2	2	28,6
Senior	0	0	0	0	0	2	0	0	2	5,7

Na tuto otázku nejčastěji ženy uvedly položku dítě a to v 53,3%. Oproti tomu muži si myslí, že nejčastější obětí bývá žena v 65,7%. Žádný z respondentů nevedl muže jako nejčastější oběť. Seniora uvedli pouze respondenti mužského pohlaví v 5,7%.

Otázka č. 8 Byl(a) jste jako dítě obět' domácího násilí?

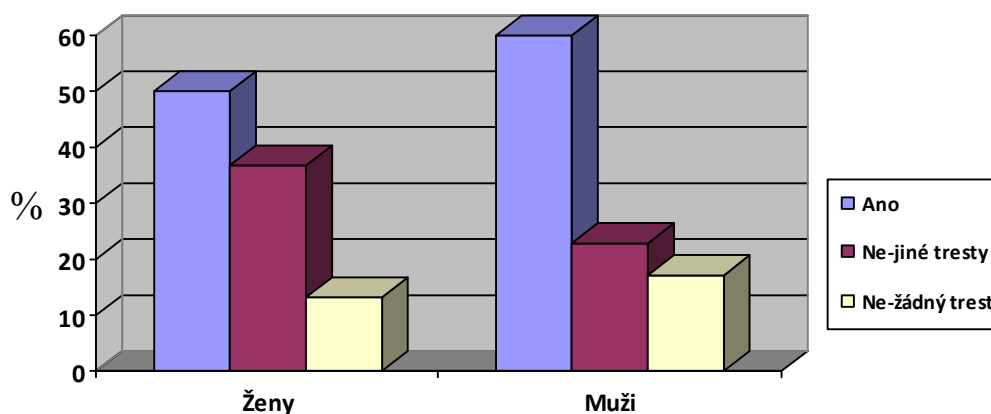
Respondenti	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Ano	1	0	0	0	1,7	0	1	0	1	2,9
Ne	20	11	18	10	98,3	25	10	17	16	97,1

Ženy v 98,3 % a muži v 97,1% uvedli, že se obětí domácího násilí nestali. Jedna dívka ve věku 15 let a dva muži ve věku 20 a 33 let uvedli, že se stali obětí této trestné činnosti.

Otázka č. 9 Používali Vaši rodiče k trestání fyzické tresty?

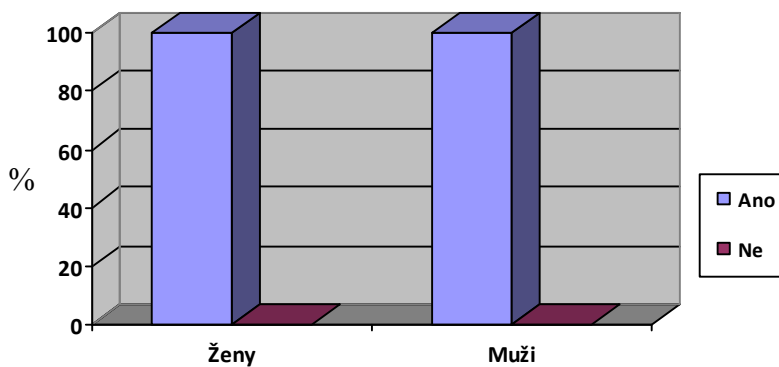
Respondenti	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Ano	9	9	8	4	50	15	5	14	8	60
Ne-jiné tresty	9	1	7	5	36,7	5	3	3	5	22,9
Ne-žádný trest	3	1	3	1	13,3	5	3	0	4	17,1

Z celkového počtu dotazovaných žen tj. 60, bylo zjištěno, že ve 30 případech rodiče fyzické tresty používali. 42 mužů uvedlo, že jejich rodiče taktéž upřednostňovali fyzické tresty. Mezi jiné tresty než fyzické, nejčastěji respondenti uváděli zákazy oblíbené činnosti (PC), zákazy televize, chození ven. Z celkového počtu 130-ti dotazovaných, jich celkem 20 uvedlo, že je rodiče nikdy netrestali.

Otázka č. 10 Měla by se veřejnost více zabývat problematikou domácího násilí na dětech?

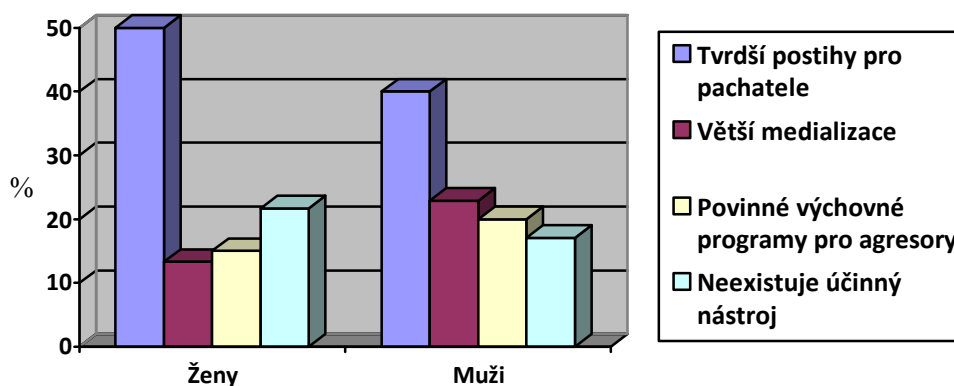
Respondenti	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Ano	21	11	18	10	100	25	11	17	17	100
Ne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Respondenti odpovídali velmi jednotně. Všichni shodně uvedli, že společnost (veřejnost) by se touto problematikou měla daleko více zabývat než doposud.

Otázka č. 11 Který z nástrojů je podle Vás nejúčinnější v boji proti domácímu násilí na dětech?

Respondenti	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Tvrdí postihy pro pachatele	10	6	9	5	50	8	4	8	8	40
Větší medializace	5	0	2	1	13,3	6	2	3	5	22,9
Povinné výchovné programy	4	2	1	2	15	7	3	2	2	20
Neexistuje účinný nástroj	2	3	6	2	21,7	4	2	4	2	17,1

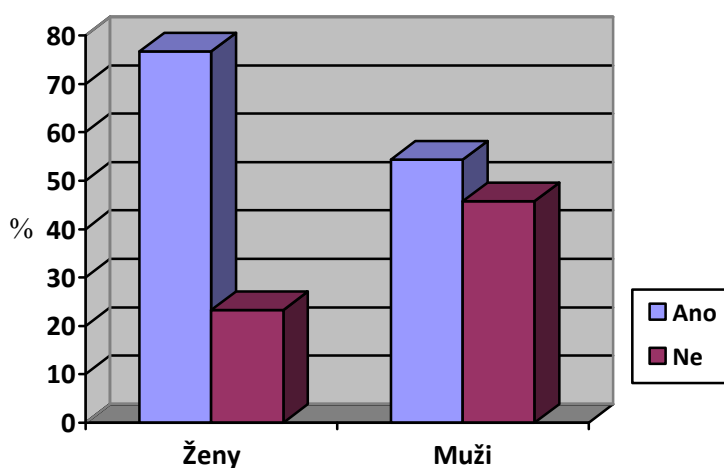

Ve shodě ženy i muži uvedli, že nejúčinnějším nástrojem by byly tvrdší tresty pro pachatele domácího násilí. Podle respondentů mužského pohlaví, by dalším účinným nástrojem byla větší medializace. Ta je však u žen na posledním místě. Ženy jako druhou možnost uvádějí, že účinný nástroj v boji proti domácímu násilí na dětech neexistuje. Tuto položku však muži uvádějí jako poslední možnost. Ve shodě respondenti uvádí na třetím místě jako účinný nástroj v boji proti domácímu násilí povinné výchovné programy pro agresory.

Otázka č. 12 Znáte některé neziskové organizace, sdružení, které mohou týraným dětem pomoci?

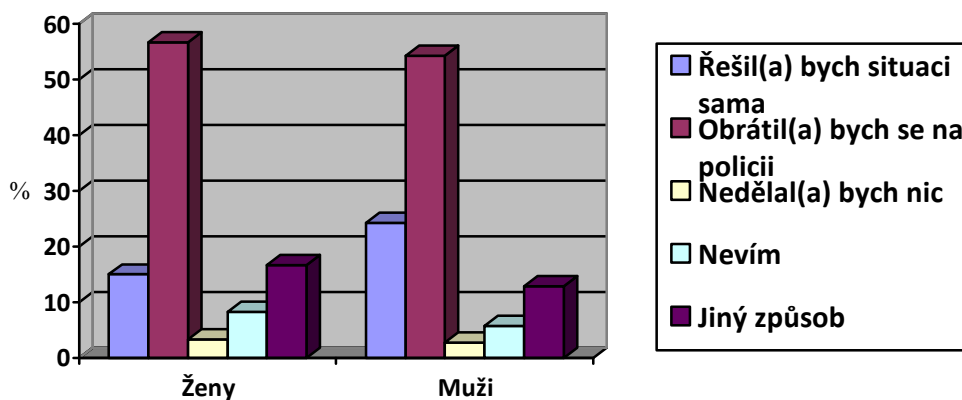
Respondenti	Ženy				%	Muži				%
	Věk	15-17	18-21	22-29		30+	15-17	18-21	22-29	
Ano	17	7	16	6	76,7	12	7	7	12	54,3
Ne	4	4	2	4	23,3	13	4	10	5	45,7

U žen převažovala kladná odpověď v 76,7%, záporné odpovědi se dostalo ve 23,3%. U mužů byly odpovědi prakticky vyrovnány. 54,3% jich odpovědělo, že takové organizace či sdružení znají a ve 45,7% byla jejich odpověď záporná. Respondenti, jejichž odpovědi byly kladné, nejčastěji uváděli: Bílý kruh bezpečí, Linku bezpečí, Dona linku, UNICEF, Kapku naděje, Klokánka, Dětské domovy, Tísňové linky.

**Otázka č. 13 Představte si, že jste svědkem domácího násilí na dětech.
Jakým způsobem byste reagoval(a)?**

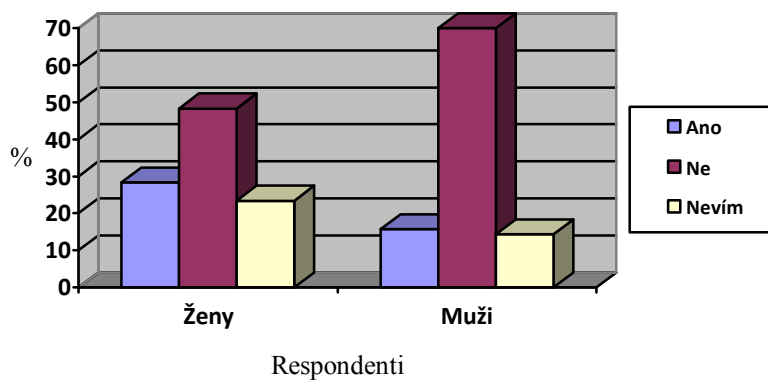
Respondenti	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Řešil(a) bych situaci sama	3	1	4	1	15	6	3	4	4	24,3
Obrátila bych se na policii	13	8	7	6	56,7	10	7	12	9	54,3
Nedělal(a) bych nic	0	0	2	0	3,3	0	0	0	2	2,8
Nevím	0	0	3	2	8,3	3	1	0	0	5,7
Jiný způsob	5	2	2	1	16,7	6	0	1	2	12,9

Dotazovaní nejčastěji vybírali možnost, že by se obrátili na policii. Dále na druhém místě byla muži vybrána možnost, kdy by situaci řešili sami. Ženy jako druhou možnost uváděly jiný způsob. Nejméně častou odpovědí byla odpověď, kdy by nedělali nic a to jak u žen 3,3% tak i u mužů 2,8%. Do kolonky jiný způsob respondenti nejčastěji psali, že by se obrátili na neziskové organizace, na orgán sociální péče o dítě a v případech nezletilých respondentů se často objevovalo to, že by tento problém řešili se svými rodiči či s důvěryhodnou osobou.

Otázka č. 14 Kdyby se uvažovalo o zákoně „ O zrušení fyzických trestů“, souhlasil(a) byste?

Respondenti	Ženy				%	Muži				%
	15-17	18-21	22-29	30+		15-17	18-21	22-29	30+	
Ano	8	1	5	3	28,3	6	1	3	1	15,7
Ne	8	6	8	7	48,3	15	9	12	13	70
Nevím	5	4	5	0	23,4	4	1	2	3	14,3

Na poslední otázku v dotazníku u mužů i u žen převažovala záporná odpověď, tedy nesouhlas s tímto zákonem. 17 žen a 11 mužů by se zákonem souhlasilo a celkem 24 respondentů neví.

4.5 Ověření platnosti hypotéz

H1 O problematice domácího násilí na dětech je společnost dobře informována.

Tato hypotéza byla **potvrzena**. Ze všech dotazovaných, tj. 130 (60 žen a 70 mužů), jednoznačně všichni respondenti označili kladnou odpověď. Tedy, že tuto problematiku znají. (viz. strana č. 42)

H2 Děti jsou nejčastější obětí domácího násilí.

Tato hypotéza se **nepotvrdila**. Z celkového počtu dotazovaných, tj. 130, uvedlo 74 respondentů (28 žen a 46 mužů) ženu jako nejčastější oběť domácího násilí. Dítě jako nejčastější oběť uvedlo 52 respondentů (32 žen a 20 mužů). (viz. strana č. 48)

H3 Společnost k této problematice není lhostejná.

Tato hypotéza se **potvrdila**. Respondenti ženského i mužského pohlaví nejčastěji uváděli, že kdyby se stali svědky domácího násilí na dítěti, tak by se obrátili na policii (34 žen a 38 mužů). Jako druhou možnost ženy (10x) uvedly „jiný způsob“, kdy by se obrátily na organizace pomáhající v boji proti domácímu násilí či na důvěryhodnou osobu. U mužů (17x) druhá nejčastější možnost byla, že by situaci zkusili řešit sami. Pouze 4 respondenti (2 ženy a 2 muži) uvedli, že by nedělali nic. (viz. strana č. 54)

Závěr

Na závěr této práce můžeme říci, že ať už se dítě stane obětí či svědkem domácího násilí, vždy to má nezměřitelný dopad na jeho další psychický či fyzický vývoj. Nemůžeme říct, že dítě, které je svědkem domácího násilí má menší utrpení než dítě, které je obětí takového trestného činu.

Domácí násilí, jehož je dítě obětí či svědkem, je ve společnosti velmi ožehavým tématem. Tématem, o němž se na veřejnosti moc nemluví. Je třeba si však uvědomit, že o domácím násilí bychom měli jako společnost nejen mluvit, ale hlavně jí aktivně předcházet. Bohužel, stále přetrvávají názory, že co je za dveřmi, to tam má také zůstat.

Problematika domácího násilí, kdy je dítě jeho svědkem či obětí, je tak rozsáhlá, že jen těžko lze formou bakalářské práce postihnout veškeré její oblasti. Ve své práci jsem se snažila zachytit důležité informace týkající se problematiky domácího násilí na dětech, které s ní souvisí. Zvláštní pozornost byla také v samostatné kapitole věnována sexuálnímu zneužívání dětí. Cílem praktické části bylo zjistit názory a postoje mladé a střední generace lidí, jak na tuto problematiku pohlíží, zda by jako svědci domácího násilí byli či nebyli k této problematice lhostejní a zda ví, na jaké neziskové organizace je možné se obrátit. Společnost k této problematice není lhostejná, zná jí, je o ní informována. Je si vědoma toho, že dané problematice je třeba věnovat stálou pozornost. Společnost by také věděla, jak zareagovat, kdyby byla svědkem domácího násilí na dítěti, a na které organizace se v případě pomoci obrátit.

A co říci úplným závěrem? Přestože je tato problematika velice rozsáhlá a složitá, mohla by má práce a informace v ní přispět k pochopení závažnosti dopadů tohoto problému na celkový (fyzický i psychický) vývoj jedince a k celkové informovanosti veřejnosti.

Resumé

Bakalářská práce v první kapitole obecně shrnuje znaky a formy domácího násilí, jeho možné oběti a pachatele.

Druhá kapitola s názvem „Dítě a domácí násilí“ popisuje syndrom CAN a důležité informace týkající se dítěte, které se stalo obětí i svědkem domácího násilí.

Třetí kapitola je věnována problematice sexuálního zneužívání dětí v rodině, kde je popisován syndrom CSA a syndrom dětského přizpůsobení. Také je zmiňována rodina a sexuální zneužívání v ní. V poslední řadě je zde popsáno chování a následky sexuálně zneužívaného dítěte.

Čtvrtá kapitola bakalářské práce je zaměřena na praktickou část. Zde jsou popsány cíle průzkumu, stanovené hypotézy, nástroje sběru dat, dále je zde uveden vlastní průzkum, vyhodnocení a zpracování získaných dat. Poslední podkapitola je věnována ověření platnosti hypotéz.

Cílem práce je v teoretické části vystihnout důležité informace vztahující se k danému tématu „Dítě jako oběť a svědek domácího násilí“. Cílem praktické části je poukázat na tuto problematiku a zjistit, zda k ní veřejnost přistupuje laxně nebo zda o této problematice něco ví. Dále je snahou zjistit, zda si společnost myslí, že právě děti jsou nejčastější obětí domácího násilí a jak by se společnost zachovala v případě, kdyby se stala svědkem této trestné činnosti.

Anotace

Ve své bakalářské práci v teoretické části popisuji znaky a formy domácího násilí, jeho možné oběti a pachatele. Dále se v bakalářské práci zaměřuji na syndrom CAN a na dítě jako oběť a svědka domácího násilí. V neposlední řadě se zmiňuji o možných důsledcích domácího násilí na vývoj dítěti. Samostatná kapitola je pak věnována sexuálnímu zneužívání dětí. Praktická část této práce na základě kvantitativního průzkumu prováděného formou dotazníku má nastínit, jak veřejnost vnímá domácí násilí na dětech, jak by se zachovala v případě jeho zjištění a zda děti jsou nejčastější oběti tohoto trestného činu.

Klíčová slova

Syndrom CAN, syndrom CSA, dítě jako oběť domácího násilí, dítě jako svědek domácího násilí, fyzické týrání, psychické týrání, sexuální zneužívání.

Annotation

In my bachelor's thesis in the theoretical part I describe the characteristics and forms of domestic violence, its possible victims and offenders. I also focus on CAN syndrom and a child as a victim and a witness of domestic violence. I deal with the possible consequences of domestic violence to child development. A separate chapter is focused on sexual abuse of children. The practical part of the bachelor's thesis, based on a quantitative survey conducted by questionnaires, outlines how public perceives domestic violence to children, its reactions to it and it also asks a question whether children are the most frequent victims of this crime.

Keywords

CAN syndrome, CSA syndrome, child as a victim of domestic violence, child as a witness of domestic violence, physical abuse, psychological abuse, sexual abuse.

Seznam použité literatury

1. BUSKOTTE, A., *Z pekla ven, Žena v domácím násilí*. 1.vyd. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6
2. DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku oběti*. SPŠ MV, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku. Praha, 2005.
3. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1995. 248 s. ISBN 80-7169-192-5.
4. ELLIOTTOVÁ, M., *Jak ochránit své dítě*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 173 s. ISBN 80-7178-034-0
5. GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. 104 s. ISBN 80-7021-416-3.
6. MATOUŠEK, Oldřich., *Slovník sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.
7. PÖTHE, P., *Dítě v ohrožení*. 2. vyd. G plus G 1999, 186 s. ISBN 80-86103-21-8
8. REINER, Gödtel., *Sexualita a násilí*. 1.vyd. Praha: Český spisovatel, 1994, 192 s. ISBN 80-202-0512-8
9. VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M., *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí*. ROSA, 2006.
10. VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Sexuální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 120 s. ISBN 80-7178-286-6
11. VOKURKA, Martin. *Praktický slovník medicíny*. 2.vyd. Praha: Maxdorf, 1994. 360 s. ISBN 80-85800-22-5.
12. WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, 264 s. ISBN 80-247-0929-5.
13. <http://www.cupez.estranky.cz/clanky/bulletin-aktuality/aktuality-zari-2009>
14. http://www.ditekrize.cz/syndrom_can.php
15. <http://www.donalinka.cz>
16. <http://www.evil.estranky.cz/stranka/sexualni-zneutivani-deti>
17. http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/obeti%20dopad.htm
18. <http://www.icm.cz/syndrom-can-charakteristika>

19. <http://www.icm.cz/fyzicke-tyrani-zneuzivani-a-zanedbabani-charakteristika>
20. <http://www.konchedras.com/domaci-nasili/>
21. <http://kreativne.com/tyrane-deti/cz/projevy.php>
22. <http://www.moje-rodina.cz/deti/tyrane-deti>
23. <http://www.pinos.cz/text09.html>
24. <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/StatistikaROSA2003.pdf>
25. <http://www.rosa-os.cz/o-nas/informace-pro-tisk/>
26. <http://www.stopnasili.cz/verejnost/deti-svedci-domaciho-nasili.html>
27. <http://www.zachrany-kruh.cz>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník – domácí násilí na dětech

Dobrý den,

prosím Vás o vyplnění dotazníku. Informace z dotazníku budou sloužit pouze k účelům bakalářské práce na téma: „Dítě jako oběť a svědek domácího násilí.“ Po zpracování budou dotazníky znehodnoceny. Dotazník je anonymní.

Děkuji Vám za Váš čas a ochotu při vyplňování

Tereza Lehká

Pohlaví:

- Žena
- Muž

Věk:

1) Znáte problematiku domácího násilí na dětech?

- ano
- ne

2) Myslíte si, že byste poznal (a) oběť domácího násilí?

- ano
- ne
- nevím

3) Domníváte se, že ve Vašem okolí žije dítě, které by mohlo být možnou obětí domácího násilí?

- ano
- ne
- nevím

4) Kdo je podle Vás nejčastějším pachatelem domácího násilí na dětech?

- matka
- otec
- příbuzný (teta, strejda,...)
- prarodiče
- jiná osoba .....

5) Jaká je podle Vás nejčastější forma domácího násilí na dětech?

- fyzické týrání
- psychické týrání
- sexuální zneužívání
- kombinace všech tří, uvedených výše

6) Myslíte si, že domácí násilí na dětech probíhá častěji v rodinách:

- se základním vzděláním
- se středním vzděláním
- s vysokoškolským vzděláním
- je to jedno – na vzdělání nezáleží

7) Kdo si myslíte, že je nejčastější obětí domácího násilí?

- žena
- muž
- dítě
- senior

8) Byl (a) jste jako dítě obětí domácího násilí?

- ano
- ne

9) Používali Vaši rodiče k trestání fyzické tresty?

- ano
- ne – prosím napište, jaké tresty rodiče upřednostňovali

.....
.....

- ne – rodiče mě netrestali

10) Měla by se veřejnost více zabývat problematikou domácího násilí na dětech?

- ano
- ne

11) Který z nástrojů je podle Vás nejúčinnější v boji proti domácímu násilí na dětech?

- tvrdší postihy pro pachatele domácího násilí
- větší medializace
- povinné výchovné programy pro agresory
- ve společnosti neexistuje účinný nástroj v boji proti domácímu násilí

12) Znáte některé neziskové organizace, sdružení, které mohou týraným dětem pomoci?

ano – prosím napište jaké

.....
.....

ne

13) Představte si, že jste svědkem domácího násilí na dětech. Jakým způsobem, byste reagoval (a)?

řešil (a) bych situaci sám(a)

obrátil (a) bych se na policii

neděl (a) bych nic, není to můj problém

nevím

jiný způsob

.....
.....

14) Kdyby se uvažovalo o zákoně „ O zrušení fyzických trestů“, souhlasil (a) byste?

ano

ne

nevím

Děkuji Vám za vyplnění.